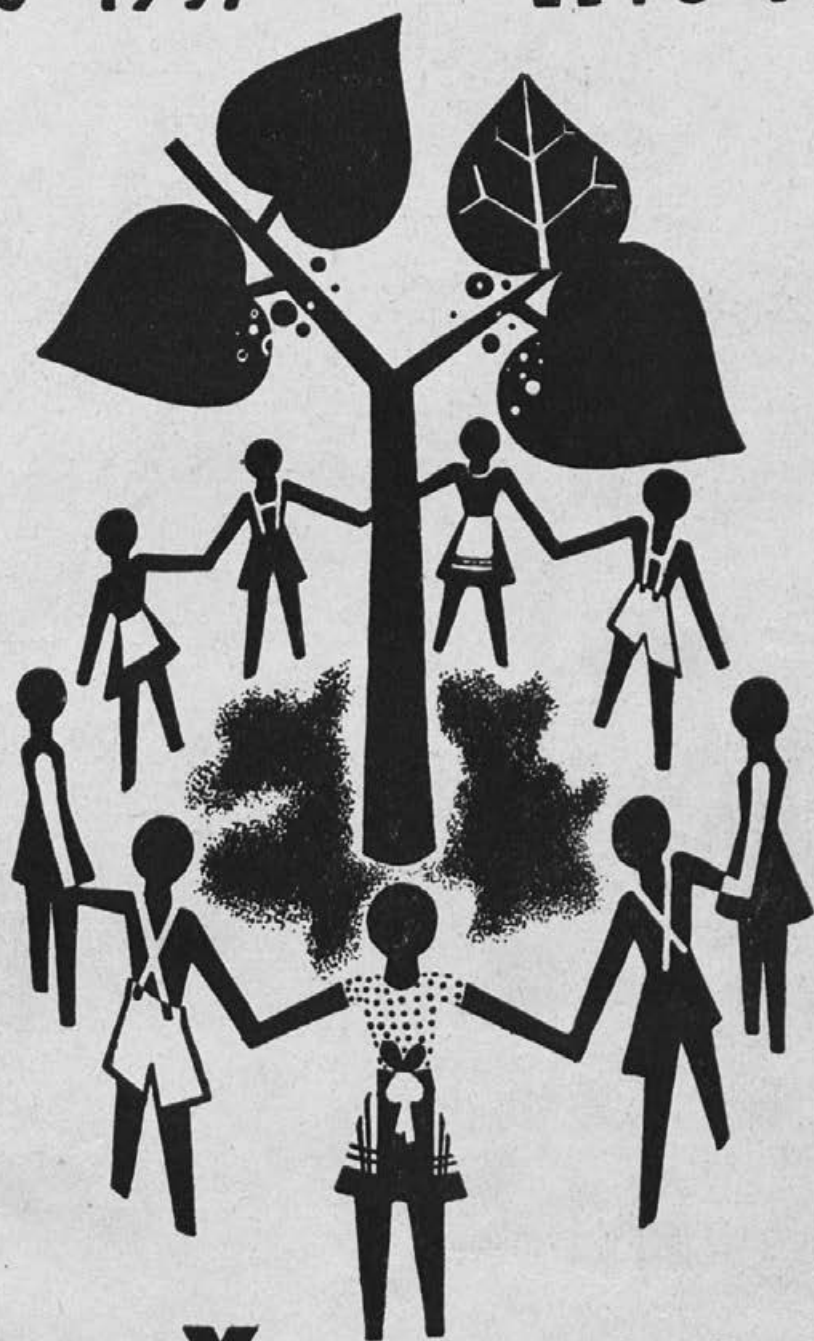

1936-1937

LETO VIII.

NAŠ^Ź 1 ROD

Izhaja mesečno in stane s knjigami Mladinske matice letno 22'50 Din.

O SLONU IN KANARČKIH!

Zopet se oglašamo šenkovturnški rejci malih živali v »Našem rodu« in Vas prav lepo pozdravljamo.

Zanimanje naših tovarišev za rejo malih živali ni popustilo. O tem dokazujejo številni dopisi in vse polno vprašanj, ki jih prejemo. Najbolj so pa vsem pri srcu kanarčki. Ne bo dolgo, ko pride božič in tedaj bo po vseh naših večjih krajih brez števila razstav kanarčkov. Lastniki najboljših pevcev bodo prejeli odlikovanja in lepe denarne nagrade, poleg tega pa bodo prodali dobre pevce za lepe denarje. Najboljše pevce prodajajo danes po 150 do 200 Din komad, slabše pa ceneje. Ako računamo, da ima en parček kanarčkov v teku enega leta 3 do 4 gnezda s tremi do štirimi mladiči, dobimo na jesen že lepo družinico 12 do 14 mladičkov. Polovica je gotovo samcev-pevcev, katere lahko dobro vnovčimo, posebno v božičnem času, ko dajemo svojim prijateljem primerna darila. V Ameriko izvozijo vsako leto po 100.000 kanarčkov meseca novembra na posebni ladji, ki vozi te krilate pevce v novo domovino.

Tudi pri nas bodo letos o božiču prodajale vse večje trgovine s cveticami tudi kanarčke v nalašč za ta namen prirejenih gajbicah. Čim večji bo odjem, tem več zasluzka bodo prejeli revnejši sloji, ki se pečajo z rejo kanarčkov. Za uspešno vzrejo kanarčkov pa je treba imeti veliko potrpljenja in ljubezni do živali. Podrobne nasvete o tej tudi koristni reji Vam priobčimo prihodnjic.

Tudi letos Vas želimo razveseliti z nagradami. V ta namen smo prejeli v dar že nekaj živali, in sicer lepega kanarčka, srčkanega mucka in par mladih grlic. Te nagrade razdelimo med one, ki nam do 25. oktobra sporoče pravilne odgovore na sledeča vprašanja: 1. Zakaj hodijo kokoši počasneje od gosi? 2. Katera žival je kozi najbolj slična? 3. Zakaj teče zajec pred belim psom hitreje kot pred črnim?

ŠENKOVTURNŠKI REJCI MALIH ŽIVALI

Naslovno stran in naslovne vinjete narisal Avgust Černigoj

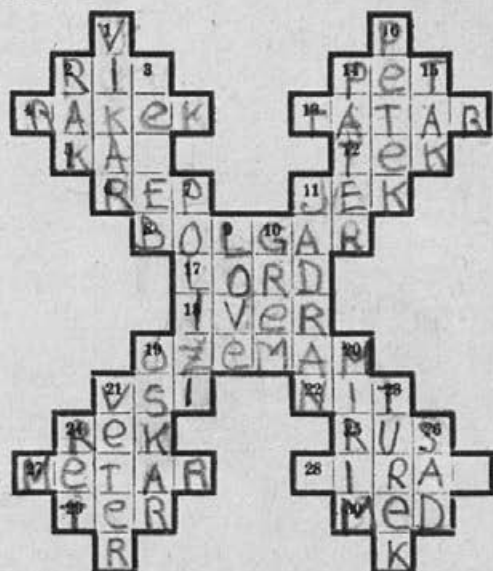
»Naš rod« izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

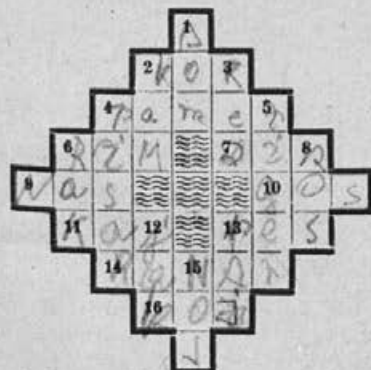
KRIŽANKA I.

Vodoravno: 2. bat, gorjača; 4. zadnja vas na jugosl.-ital. meji; 5. dve; 6. del živali; 8. sosed naše države; 11. stokanje, tožba; 12. apetit; 13. divji narod; 14. števnik; 17. angleški plemič; 18. lesni drobec; 19. oblika glagola ožemati; 21. množina od ves; 22. se rabi pri šivanju; 24. pregovor; 25. Slovan; 27. meter (hrvatski); 28. morski razbojnik; 29. veznik; 30. pridelek čebel.

Navpik: 1. višji duhoven; 2. nevarna bolezen; 3. ptič; 7. velelnik glagola lizati; 9. tretja oseba množine glagola loviti; 10. oblika glagola iti; 11. naše morje; 14. oče (latinski), duhoven; 15. kazalni zaimsek; 16. dan v tednu; 19. moško ime; 20. vrsta čokolade; 21. gibanje zraka; 23. turški državljani; 24. kot 24. vodoravno; 26. ednina od sadje.

KRIŽANKA II.

Vodoravno: 2. del cerkve; 4. um; 6. mesto v Italiji, prestolnica papeža; 7. denarna enota; 9. imamo na glavi; 10. domača žival; 11. vprašalni zaimsek; 13. hišni čuvaj; 14. zdravnik; 16. kot 2. vodoravno.

Navpik: 1. morska roparica; 2. vprašalni zaimsek; 3. ocena v šoli; 4. uradnik v pisarni; 5. zver; 6. živi v potokih; 8. del obraza; 12. močan; 13. dve, dvoje; 15. afriški ptič.

Razpis nagrad: Mladinska matica razpisuje dve nagradi za rešilce obeh križank. Prvi izžrebani rešilec prejme polnilno pero, drugi pa žepni nožič. Rešitve se morajo poslati na naslov: Uredništvo „Našega roda“, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6, do 30. oktobra t. l.

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Šolske knjige, šolske potrebščine

KNJIGARNA „UČITELJSKE TISKARNE

R. Z. Z. O. Z. *
LJUBLJANA
PODRUŽNICA MARIBOR

Prijateljčki!

Dokler bom hodil v šolo, bom kupeval
vse šolske potrebščine
v trgovini

Iv. Bonač, v Šelenburgovi ulici

kjer kupuje tudi moj očka
vse pisarniške potrebščine

Blago je prvovrstno in poceni, zato trd-
ko tudi Vam priporočam

Klišeeje

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Ljudska samopomoč

reg. pomožna blagajna
Maribor, Grajski trg 7
Poverjenišvo: Ljubljana, Tyrševa 34

zavaruje

za pogrebno vse zdrave osebe
od 17. do 70. leta do največ
Din 10.000.—

Za doto vse mladoletne od 1. do
16. leta do največ Din 25.000.—

Ustanovljena leta 1927. Izpla-
čala do danes nad 25 milijonov
na pogrebninah in dotah.

Zahtevajte brezobvezno in
zastonj pristopne izjave.

Zaupniki se sprejmejo za vsak
kraj dravske banovine.

Rezervni fond nad 5 milijonov Din

Razširjajte „Naš rod“!

ZA JESEN-
ANGLEŠKO,
ČEŠKO
SUKNO!

320
m

A. E. Škaberné
Ljubljana

NAŠ ROD

RDEČE ROŽE

VLADO KLEMENČIČ

Na dan Vseh svetnikov obiščemo svoje drage na pokopališču. Jesen nam da obilo pisanih rož. Tudi rdeče so vmes, rdeče ko kri. Težko-opojno diše jesenske rože. Z njimi okrasimo grobove in prižgemo vrste drobnih, nemirno plapolajočih sveč.

Ta obisk na grobovih je naša stara navada, pa tudi dolžnost. Na ta edini dan nas naši rajniki pričakujejo, da jim posvetimo uro tihega pogovora med rožami in svečami. Ali mislite, da nam niso hvaležni za pozornost in prijaznost? In za ljubezen?

Ampak koliko jih je, ti ljubi Bog, koliko, ki jih ne moremo obiskati na njih zadnjem počivališču! To so vojaki, ki so izkraveli tam, kjer so omahnili. Njih zadnja misel je bila pri domačih. Umrli so daleč od doma, po vseh deželah Evrope so njih grobovi. Spominjamo se jih pač na domačem pokopališču s tiho besedo in še tišjo mislijo. V domačo sobo postavimo vazo jesenskih cvetic. To naj bo zanje. Morda gledajo iz onostranstva na to vazo in se jim dobro zdi, da se jih spominjamo.

Tudi na grobove tujih vojakov na naših tleh ne pozabimo! Tuje matere krasijo drugod gomile naših sinov in mislijo pri tem na svoje, ki jim je dala naša zemlja zadnji domek.

Rad bi napravil črto in končal, pa ne morem, ker sem najbolj žalostno prihranil za nazadnje. Mnogo fantov je umrlo, ki bi še radi koristno živeli, pa ne od bolezni, ne od nesreče. Mnogo slovenskih fantov je umrlo, ker so preveč ljubili domovino. Obsodili so jih kakor najhujše zločince. Slišali ste že o tem ali pa čitali v časnikih.

Med vojno so streljali naše ljudi v Judenburgu in Radgoni, streljali tudi v Ljubljani in drugod. Preveč so ljubili rodno zemljo in materni jezik, zato so se uprli tujemu nasilju. Nasilje pa ne pozna ne srca, ne milosti.

Mlada, žehteča kri je zavpila med nas. Grenka bol je stisnila naša srca, skrčili smo pesti. Saj so streljali v naš slovenski poldrugi milijon, še več: v petnajst milijonov naših bratov.

Rdeče rože so znamenje prelite mučeniške krvi ter v smrti preizkušane domovinske ljubezni. Natrgajmo jih na dan Vseh svetnikov mučenikom v spomin, nam živim pa v spodbudo za na pot v prihodnje dni!

UBEŽNIK

OSKAR HUDALES

(Ilustrirala Marja Tratnikova)

I.

Tiste dni je bilo, ko je listje začelo rahlo rumeneti in so lastavice sedale na brzojavne žice, da se pripravijo za dolgo pot. Jakec je stal pred hišo in zrl tja po beli cesti. Sonce mu je pripekalo v hrbet. Grela ga je, kakor sredi poletja.

»Danes pojdem,« se je odločil. »Nikdar več se ne vrnem!«

Že večkrat je mislil na beg, a se nikdar ni mogel prav odločiti. Tisti dan pa je vabilo sonce, vabila je prašna cesta, vabilo je umirajoče drevje. Ni se mogel ubraniti zapeljive misli, ki mu je neprestano brodira po glavi. Tako trden je bil njegov sklep, da je že naslednji hip bil sredi ceste. Mahnil jo je v svet tak, kakršen je bil: brez jopiča, brez naramnic, bos in golglav, v sami platneni srajčki in kratkih hlačah. Ni slišal svojih polbratcev in polsestric, ki so se vreščeč podili pod kozolcem. Ni videl mačehe in očeta, ki sta orala spodaj pri vodi. Ni čul, kako je oče klical za njim: »Hej, Jakec! Kam pa? Domov se spravi!«

Gledal je po beli cesti, sonce se je smejal v zelene trate, lastavice so čebljale in Jakcu je bilo, da bi zavriskal iz vsega srca.

»Potepuh nemarni!« je zagodrnjala mačeha za njim. »Le čakaj, ti že navijem uro, ko prideš domov!«

A Jakec je bil že daleč. Svet okrog njega je bil lep, kakor še nikoli. In kako sladka mu je bila zavest, da se mu je ta dan izpolnila že dolgo čuvana želja, iti v široki svet. Da, sedaj se bodo uresničile tiste lepe želje o čarobni tujini, o belih cestah, dišečih gozdovih, visokih palačah, brezbrežnem morju in prijaznih ljudeh.

Pozabil je na vse bridkosti svojega mladega življenja. Celo to mu je ušlo iz spomina, da je bil prejšnji večer tepen, ker ni pazil na malega polbrata. Mačeha mu je vsako malenkost zamerila. Tožila ga je pri očetu in vedela o njem le slabo. Oče ji je verjel in ga pretepal. Nihče pa ni videl, koliko dela je opravil Jakec s svojimi malimi rokami, nihče mu ni utrnil skrite solze, porojene iz krivice, bridkega razočaranja in bolečin. Odkar mu je umrla mati, je bilo doma tako ozko in tesno. Kamor se je obrnil, je zadel na neprilike, kar je storil, je bilo narobe. Nihče mu ni rekel prijazne besede.

Sedaj pa je naenkrat vse to minilo. Kar namah se je vse obrnilo na bolje. Nihče več ni vpil nanj, nihče grdo pogledal. Ljudje so hodili mimo, pozdravljali jih je in vsak je našel prijazen odzdrav. Na cesti je lahko storil, kar je hotel. Če se mu je zdelo, je sedel na kamen in opazoval. Kadar se mu je zljubilo, je zopet šel dalje. Nikdo ga ni preganjal. Pod široko hruško si je natlačil žepe z zrelemi sadovi. Ugriznil je v sočno meso in jedel hruške, dokler jih je kaj imel. Mala skrb, če si bil lačen! Prav blizu ceste so se košatile temnomodre slive in vabile, da so se ti sline zbirale v ustih.

Jakec se je spomnil orglic, ki mu jih je bil pred dnevi dal sosedov Tinček za dvajset lepih gumbov. Izvlekel jih je in zaigral veselo pesemco. Za kapelico ob cesti je deček njegovih let pasel dve kravi.

»Čigav si?« ga je vprašal.

»Sam svoj,« se je odrezal Jakec.

Morda bi si skočila v lase, da ni bilo orglic. Pastirju so bile všeč in zaprosil je: »Daj mi jih!«

»Saj jih nisem ukradel,« je rekel Jakec, »da bi jih kar tako daroval. Kaj mi daš zanje?«

»Če jih daš za tale kos kruha,« je odvrnil pastir in mu pokazal krajec lepo zapečenega koruznika. »Drugega nimam.«

Jaku se je kruha res zljubilo, toda orglic je bilo vendar škoda.

»Veš kaj,« je predlagal, »samo za kruh ti orglic ne morem dati. Posodim ti jih za pol ure in krave ti bom vračal ta čas.«

Pastir je bil zadovoljen in naredila sta kupčijo. Poželjivo je Jakec ugriznil v rumeni, sladki kruh. Šele tedaj je opazil, da je bil lačen kljub zavžitim hruškam. Dolgo potem, ko ga je pojedel, mu je pastir vrnil orglice. Hotel jih je imeti še nekoliko časa, toda Jakcu se je mudilo v daljni svet. Vedno prijaznejša se mu je zdela cesta, vedno lažji mu je bil korak.

Nad glavo mu je zabrnelo letalo. Kakor bi veselo pomežikovalo, tako se je svetila kovina v blesku toplega jesenskega sonca. Jakec si je želel, da bi zasedel kovinastega ptiča in se peljal z njim daleč daleč v širni svet. Morda se mu pa kdaj uresniči ta lepa želja. Ah, saj se mu mora. Tako dolgo bo hodil, da pride v deveto deželo, preko travnikov in logov, rek in potokov, preko širnega morja. Tam si nabere zlata polne žepe, še za nedrje si ga nabaše, da bo komaj nesel zlati tovor. Kupi si letalo, sede nanj in se popelje visoko v sinjem zraku čez hribe in doline. Hej, kako lepi časi ga čakajo!

Rezek žvižg ga je zdramil iz sladkih sanj. Preko polja je hitel vlak. Stopil je hitreje, da bi ga videl od bliže. Sam ni vedel, kdaj se je znašel na postaji. Ljudje so vstopali in izstopali. V mesto se peljejo, je pomislil. Toliko lepega je že čul o mestu. Tam so bogati ljudje, lepo so oblečeni in v avtomobilih se vozijo. Kaj, ko bi se tudi on peljal v mesto? Preril se je skozi ljudi in vstopil v vagon. Potniki so veselo kramljali, se pozdravljali in sedali na lične klopi. Jakec ni sedel. Dvakrat je zažvižgalo in že so se peljali mimo polj in goric. Kako lep je vendar svet! Kar čudno se mu je zdelo, da je tako dolgo mogel živeti doma, poslušati zmerjanje in sprejemati udarce. Tu pa je stal ob oknu in užival pisano lepoto jesenskih trat in belih hiš, ki so drvele mimo. V vagon je stopil mož v modri obleki, s torbico prek ramen in z učenimi očali na nosu.

»Dober dan!« je prijazno pozdravil. »Vozne listke, prosim!«

Nekake klešče je držal v rokah in preščipaval majhne listke, ki so mu jih potniki moleli nasproti. Tudi pri Jakcu se je ustavil.

»Ali nimaš voznega listka?«

Jakec ga ni imel. Kje naj bi ga tudi dobil! In čemu?

»Nimam,« je kratko odvrnil.

»Nimaš ga?« Mož v modri suknji je začudeno privzdignil obrvi. »Zakaj si ga nisi kupil?«

»Denarja nimam,« je odgovoril Jakec.

Ves vagon se je napolnil z glasnim smehom. Tudi strogi mož se je nasmejal, vendar je bil njegov smeh nekoliko drugačen.

»Zastonj se ne moreš voziti, dragi moj,« je rekel. »Glej, da se takoj na prvi postaji izgubiš, drugače boš imel posla z orožniki.«

Jakcu je bilo hudo, da bi na glas zajokal. No da, bo šel pač peš, če se zastonj ne sme peljati. Eden izmed potnikov, vedno se smejoč, dobrodušen dedec, ga je vprašal odkod in kam. Jakec ni odgovoril. Vedel je, da takoj bruhne v jok, če zine besedo. Kar oddahnil se je, ko je vlak obstal na prihodnji postaji. Skočil je na prosto. Vlak je čakal samo nekaj hipov in nato zopet nadaljeval svojo hitro pot proti mestu. Dolgo je Jakec gledal za njim. Žal mu je bilo lepe vožnje. Vzel je zopet pot pod noge in krenil dalje. Ves čas je hodil ob progi.

Sonce je šlo v zaton. Jakcu se je zdelo, da potovanje nič več ni tako veselo, ko predpoldne. Dogodek v vlaku ga je nekoliko potrl. In lačen je bil. Razen koščka kruha še ni bil ničesar zavžil.

Šel je mimo gostilne. Prijetno je iz nje zadišalo po mesni jedi. Vstopil bi in si naročil kaj za pod zob, če bi imel denar. Ah, ta nesrečni denar! Vse dobiš zanj, če ga imaš. Jakec se je spomnil, da je mnogo ljudi, ki nimajo denarja, a vendar žive. Prosijo pač milodarov. Tudi on bi lahko prosil.

Pot je zavila mimo skromne kmečke hiše. Stopil je v vežo.

»Dober dan!« je pozdravil. Beseda mu nič kaj rada ni šla z jezika. Iz čumnate sta stopila gospodar in gospodinja.

»Dober dan!« je odgovorila gospodinja. »Kaj bi rad?«

»Lačen sem.« Jakcu so silile solze v oči. »Prosim košček kruha!«

»Da stari ljudje beračijo, smo se že navadili,« je rekel gospodar. »Slabi časi, če že otroci prosijo kruha. Čigav pa si?«

»Verbičev Jakec iz Lukovice,« je povedal deček odkritosrčno.

»Verbičevih ne poznam! Zakaj hodiš okrog?«

Jakec je za hip pomislil, ali naj pove po pravici, ali naj se zlaže. Če pove po pravici, ga primejo in pošljejo domov. Doma bo tepen! Torej ne! Zlagal se je: »Nimam staršev. Teto grem iskat v mesto.«

»Pa peš?« se je čudila gospodinja. »Zakaj se ne pelješ z vlakom?«

»Nimam denarja. Če bi ga imel, tudi prosjačil ne bi.«

Hipoma je Jakcu zrastle pogum. Laž se mu je posrečila. To ga je navdalo z novimi upi. Kmet in kmetica ga nista dalje izpraševala. Postavila sta predenj latvico kislega mleka in hleb rženega kruha.

»Najlepša hvala!« se je zahvalil Jakec in si z rokavom obrisal usta, ko se je najedel. »Zbogom!«

Urno je smuknil skozi vrata, kakor bi se bal, da bi dobra človeka utegnili v zadnjem hipu razbrati resnico z njegovih lic. Komaj je bil zopet na poti, že je prosteje in veseleje zadihal. Vsa prejšnja dobra volja bi se mu v hipu vrnila, če ne bi začutil utrujenosti v nogah. Toda to ga ni smelo motiti. Sonce je zašlo in mrak je polagoma legal na zemljo. Noč bo, je pomislil Jakec, in kaj naj v temi počne

sredi polja? Če bi se smel peljati z vlakom, bi bil že zdavnaj v mestu. Hipoma mu je šinila v glavo misel, da bi še enkrat poizkusil z vlakom.

Pospešil je korak. Vedno hujša utrujenost mu je legla v noge. Vse naokrog je bilo že temno. Komaj, da je v svitu zvezd razločil stezo pred seboj. Tesno ga je zgrabilo pri srcu. Strah ga je bilo teme in tujega kraja. Kljub vsemu bi se rad vrnil domov. Ko pa je pred seboj ugledal migotanje motne svetilke na bližnji železniški postaji, mu je prešel ves strah. Hotel je vse poizkusiti, da bi prišel še tisti večer v mesto.

Pred postajnim poslopjem je sedel na edino klop. Pričelo ga je zebsti. Čudno samotno je bilo vse naokrog, tiho in mirno, le ura v čakalnici je enakomerno tiktakala. Dolgo je sedel tako, zatopljen v svoje misli in načrte. Če bi bilo topleje, bi gotovo legel na klop in zaspal. Tako pa ni mogel. Preveč ga je zeblo. Naslonil je glavo v dlani in potrpežljivo čakal. Končno je le prišel neki potnik, suh mož v težkih čevljih, z nahrbtnikom in s cigaro v ustih. Kupil je vozovnico in nemirno stopical po peronu. Kmalu za njim je prišla kmečka ženica. Globoko na oči je imela poveznjeno črno ruto, v rokah je držala culo. Sedla je poleg Jakca in ni ničesar rekla.

Za hip je postaja oživila, ko se je izza ovinka pokazala motna lokomotivina luč in se je začulo vlakovo ropotanje. Nekaj potnikov je izstopilo. Hiteli so proti izhodu. Onadva, mož z nahrbtnikom in kmetica, sta vstopila. Tedaj se je tudi Jakec dvignil s klopi. Previdno, gibajoč se samo v nočnih sencah, se je približal vlaku. Splezal je po stopnicah v vagon in stopil v kupe. Na srečo ni bilo tam nikogar. Ena sama mežikava luč je razsvetljevala prostor. Smuknil je pod najbližjo klop in udobno legel med segrevalne cevi. Tam je bil skrit, da ga nihče ni mogel najti.

Vlak se je premaknil. Jakcu je burno utripalo srce. Kaj, če ga zopet zalotijo? Sredi noči ga postavijo na plano. Kaj naj tam počne? Kje bi spal? Kar streslo ga je, ko je pomislil, kako je zunaj hladno. V vagonu pa je bilo prijetno toplo. Jakec je čutil, kako mu je opojna utrujenost zlezla v kosti. Zaspal bi. Ni si upal. Vrata v kupe so se odprla in Jakec je videl, da je vstopil mož s torbo in kleščami. Pridržal je sapo, da ga dihanje ne bi izdalo. Sprevodnik se je malomarno ozrl po klopeh in pri nasprotnih vratih zopet odšel. Jakcu se je težak kamen odvalil od srca. Vse je šlo po sreči. Ne bodo ga dobili.

(Se nadaljuje.)

Č A S

KSAVER MEŠKO

Mladost ti moja, vi cvetoči časi!
Le kdaj — pred tednom, včeraj je še bilo,
ko šel po cesti sem v domači vasi?
Čez svet je sonce zlate žarke lilo,
polje biló je v prvem sladkem krasu,
in bilke so težili prvi klasi;
nad poljem je škrjanček žvrgolel,
na vrtu deklica je sladko pela,
med rožami najlepše je cvetela,
in jaz sem v srcu tiho pesem pel,
ko srečen šel sem po domači vasi
v cvetočem mladem času.

A čas beži!

Kot sen prelep — in konec mladih dni!
Speljala v svet me tuj je bela cesta.
In od tedaj — zvestejša ko nevesta —
nikdár me ni več prostega pustila,
le dalje, vedno dalje me vodila.
Nad mano sonce kot nekdam gorelo,
polje je zelenelo in cvetelo,
kot v mladih dneh sem pesmi slišal peti,
a jaz prepeval nisem kot nekdam,
zaprt mi bil je zdaj mladosti raj,
delaven bil mi dan je, kot poleti
delavnik kmetu iz noči je v noč.
Vendár za delo daje novo moč
mu upanje, da sad mu obrodi,
ko čas privede mu jesen — ker čas zori.
Mordá se upanje mu res izpolni,
in žitnica se z zrnjem mu napolni,
in v kleti v sodih sladki mošt kipi
v jeseni.

A meni?

Mordá življenje res mi kaj je dalo,
a kar je dalo, dalo ni poceni,
za težki trud biló je malo, malo.
A čas za to se bridko malo zmeni,
beži, beži...
Beži, da večkrat me je mrzlo strah:
Joj, saj sem v pozni že jeseni,
in skoraj, skoraj pride konec dni.
In kaj potem?
Vprašanje temno. Eno jasno vem:
Za trudom vsem — pozaba, grob in prah...

DVA PUKŠANA VIDITA SVET

FRANJO ČIČEK

(Ilustriral Niko Pirnat)

Skozi Pukše je držala cesta. Na obeh straneh so stale hiše s plotom. Za plotom je rasel bezeg in Bogu bodi potoženo — krasne koprive. Cesti so pravili Pukšani glavna ulica, stranskih sploh niso imeli, in so imeli glavno ulico tako zasukano, da so lahko gledali z nosom na sever, s hrbtom pa kazali na jug.

Če je pihal krivec, so se obrnili v nasprotno stran in krivec se je lahko pod nosom obrisal. Če se je prikadil smrdljivi jug, so se zopet zasukali in jug jim je lahko žvižgal v hlače, nos je bil na varnem. Noben veter jim ni prišel do živega, čeprav so ga hodili naravnost čakati na glavno ulico. To so bili fantje, kršenmatiček! Še republika Brdabruda ni imela takih! Dobro je bilo, da nista krivec in jug nikoli istočasno pihala, sicer bi prišli vrli Pukšani v škripce. To bi jim dalo še misliti in bi se nemara postavili na cesti na glavo, da niso imeli drugih skrbi.

Oni dan se je namreč župan odločil, da bo sosednim Rovtarjem zagodel. Rovtarji so namreč besedičili in brusili dolge jezike, Pukšani da poznajo svet samo do plota. Tam da je zanje konec sveta. Pukšanom se je zdelo za malo, da jih Rovtarji devajo v nič, pa so sklenili:

»Dva Pukšana naj stopita preko plota, da vidita svet!« So izbrali in poslali preko plota Frnikulo in Frcunkulo. Oba sta se hitro vrnila in razglasila:

»Pri plotu še ni konec sveta, ampak sega še naprej, kakor daleč nese oko.«

Pukšani so verjeli tem besedam. Nabasali so dva cekarja polna jedače in pijače, župan je segel v občinsko blagajno, brez okroglega ni dobro po svetu hoditi, in Frnikula ter Frcunkula sta šla v božji svet.

»Čez sedem laških let se vrneva,« sta rekla.

Postavila sta se na glavno ulico. Frnikula na jug, Frcunkula na sever. Župan je stopil v sredo in dejal:

»Hodita srečno in dobro opazujta svet. Za spomin prinesita kakšno malenkost s seboj, da bomo imeli dokaz za rovtarske šeme. Nekje sem slišal, da so na jugu velike šume polne kač in krokodilov, tigrov in levov, zamorcev in opic in še drugih takih reči. Na severu pa je bojda snega, da ga je še v najhujši vročini do kolena in medvedi in volkovi in druge take zverine hrustajo tam ljudi, kakor mi hruške.«

So Pukšani s strahom poslušali učene besede in Frnikuli ter Frcunkuli so se tresle hlače. Kaj se ne bi? Pa če ima človek že cekar pod pazduho in se že pol ure poslavlja, ne bo naenkrat rekel, da si ne upa in da ga je strah. Frnikula in Frcunkula sta požrla strah in pokazala korajžo. Ročno sta vzela pot pod noge.

»Do večera vaju počakamo tukaj na cesti,« je še vpil župan. »Če pa vaju do takrat ne bo, pa pridita in povejta, kdaj naj čakamo!«

Potnika sta odšla.

Frnikula jo je racal proti jugu. Gledal je in se čudil lepemu svetu. Pri veliki tepki se je ustavil in se spraval nad cekar. Kar zasliši v bližnji vasi godbo.

»Holaj, fantje, muzika!« je zavpil, »gotovo je gostija!«

Stopil je v vas. Na trati je stal vrtiljak. Debela ženska je vrtela lajno. Otroci so kričali in se vozili na vrtiljaku, da je bilo veselje!

»Le kaj je to? Gostija ni!« si misli Frnikula in gleda na vrtiljak, kakor vol v nova vrata. Čudom se čudi in se ne more načuditi. Otroci sede in jahajo na konjih, levih, tigrih in kdo ve na kakih zverinah še.

»Kapa kosmata,« reče Frnikula, »zdaj sem pa tam, kakor je pravil župan. Kaj bi še dalje hodil? Tamle prek potoka je šuma, tu so na trati levi in tigri. Ženska je črna ko vrag. To bo bržčas zamorka. Našel sem, kar sem iskal. Pa le kako, da levi nič ne grizejo, kršenmatiček, samo zobe kažejo. Glej, glej! Otroci jih grabijo za grivaste glave in vlečejo za rep. Moj-dunaj, to so junaki!«

Celo uro je gledal Frnikula, če bo katera teh zverin šavsnila po svojih jezdecih, toda zverinam še na misel ni prišlo kaj takega.

»Nu,« je dejal Frnikula... »če se jih otroci ne boje, pa se jih bom jaz?« Je stopil k ženski za lajno in pričel barantati, če mu proda enega leva z vrtiljaka. Ženski se je zdel možakar malo zasukan,

ali za denar se vse dobi. Pa je zgrabila strašnega leva, zobe je kazal in rdeči jezik, ga odvila z vrtiljaka in ga porinila Frnikuli pod pazduho.

»To bodo zijali Pukšani, ko jim prinesem lastnoročno gromozanskega leva,« si misli Frnikula in možato koraka domov.

Frunkula pa je krevsal proti severu. Gledal je in se čudil lepemu svetu. Pot ga je prignala v mesto in onkraj mesta v parke. Tam je sedel na klopico in se lotil cekarja. Naokrog so rastle in cvetele črešnje. Je pogledal Frunkula kvišku, ko je nagnil čutaro.

»Hrkadalamina!« se je začudil, »sneg je na drevju. Smo že na severu!« Takrat so se pripodili otroci na igrišče. Nabasanega medvedka so prinesli s seboj ter se pričeli igrati.

»A, taka je ta reč,« grunta Frunkula, »to je torej tista zverina, ki hrusta ljudi, kakor mi hruške!«

Pa je sedel, še cekar ga ni skrbel, in je gledal celo uro, kdaj bo medved koga zgrabil. Je bil medvedek nedolžen kakor jagnje. Lepo je sedel, kamor si ga položil in so ga otroci vlačili za ušesa ter ga božali po smrčku, pa se še zmenil ni.

»Šent, ta pa ni hud,« si misli Frunkula, »kaj bi dalje hodil? Tukaj je sneg in medved. Prav tako, kakor je rekel župan. Kupil bom spominek in hajd nazaj!«

Stopil je k deci in začel barantati za medvedka. Otroci so ga debelo gledali in mu pravili, v mestu po trgovinah da dobi takih med-

vedov, kolikor jih hoče. Toda Frcunkula je bil tič in je hotel tega. Za tega ve, da ne grize, za druge pa ne. No, otroci so bili dobri in so mu prodali medvedka. Z denarjem so šli takoj po drugega in še večjega. Še žogo so dobili zraven. Toliko jim je dal vrli Frcunkula. Frcunkula je vzel medvedka pod pazduho in ga ves vesel nesel domov. Možato je stopal, kajti bil je v svetu in je kaj videl.

»Glejte, bodo rekli Pukšani, medveda nese! Salamiš, to vam je fant!« Tako je mislil sam pri sebi Frcunkula, ko se je bližal Pukšam od severa. Od juga se je istočasno bližal Frnikula z levom. Župan je čakal na glavni ulici in ju zagledal.

»Holaj!« je zavpil, »glejte, glejte! To niso mačkine solze! Potnika se vračata in kaj nosita s seboj?«

So drveli Pukšani vkup in občudovali zverini in oba junaka, ki jih nima fara vsaka! Župan je dal besedo Frnikuli. Ta je napravil požirek, se oddahnil kakor po smrtnem strahu in dejal:

»Takole je bilo. Korakam proti jugu. Gledam in gledam, pa ne vidim ničesar. Naenkrat pa pridem v šumo. Kač je mr-golelo, da sem hodil kakor po rezancih. Izza debel so kukali tigri in levi, zamorci in opice. So jo ucvrle vse v vejevje, ko so me zagledale. Krokodili so rigali in mi salutirali. Jaz pa hodim in hodim, gledam in izbiram, kaj bi vzel za spominek s seboj. Pa pride njihov kralj, močan lev. Tukajle ga vidite, mrcino! Jezno me pogleda in strašansko zine. Jaz pa rečem:

Kršenmatiček, pa se dajva! Postavim cekar v travo, si zaviham rokave. Pošteno pljunem v roke, to daje moč. Pa ga zgrabim za ušivi vrat in ga tako stisnem, da še sedaj zija in bo zijal vekomaj! Potem sem ga pobasal in evo me!«

Pukšani niti dihali niso več, tako so strmeli in se divili junaku.

»Hrabri Frnikula,« je s solzami v očeh dejal župan, »ti si vreden, da prideš živ v nebesa. Kralj Matjaž se lahko skrije pred teboj. In kaj nam poveš ti, Frcunkula?« Frcunkula je napravil krepak požirek, si obrisal potno čelo ter povedal:

»Prav tako je bilo. Ena, dve, ena, dve, pravim in korakam proti severu. Korakam in korakam, lep marš korakam. Gledam levo nogo, gledam desno. Obe lepo korakata naprej, nobena ne zaostaja, le da je ena vedno spredaj. Zdaj ena, zdaj druga. Naenkrat pogledam kvišku. Hudimana, kaj vidim? Snega je toliko, da ga še na koncu vej ni konca. Pa kaj to meni mar? Grem dalje in dalje pa zagledam ljudi. Že jih hočem pobarati, kje da imajo volkove in medvede. Kar zaslišim divje tuljenje in iz gozda in izpod snega plane krdelo volkov in medvedov, če bi znal šteti, bi jih bilo tri sto. Pa se zakade te zverine v ljudi, ter jih prično hrustati, da so kar cunje letele po zraku. Tako pa ne bo šlo, rečem jaz in odložim cekar. Izpulim prvo drevo, ki ga zagledam, pa začnem udrihati po zverinah. Nič nisem gledal, kam padajo udarci.

a rečem vam, da sem pobil vse in če bi znal šteti, ni bilo nobene zverine več žive na bojišču. In ko sem pričel iskati kak spominček, sem s strahom opazil, da sem vse tako strahovito razmrečeval, da ne ena teh zverin ni imela več pravega lica. Edino tale zmikavt, ki sem ga prinesel, je še bil za kaj!»

Pukšani so že kar klečali pred strašnim junakom. Župan že ves slinast od obilnih solza, ga je nežno poljubil in dejal:

»Moj zlati Frcunkula, ti si vreden, da pride Bog s kolesljem po tebe. Ni za junaka, da bi peš hodil, pa četudi v nebesa. Eno pa zdaj rečem: To sta vrla moža. Ta naš srebrni Frnikula in zlati Frcunkula! Zato predlagam, da se njuni imeni ovekovečita tudi na ulicah. Ker pa imamo samo eno, naj bo tako: Če greš po glavni ulici dol, se imenuje ulica Frnikule, če pa greš po cesti gor, ulica Frcunkule!«

Leva in medveda so pa postavili pred občinsko hišo in kadar dežuje, mora občinski policaj držati dežnik nad njima in sicer tako, da sta medved in lev pod marelo, policaj pa zunaj. Zdaj si naj brusijo jezike nemarni Rovtarji!

NEKAJ MODRIH ODGOVOROV

Sodnik je vprašal mladega tatu: »Kje si se naučil krasti?«
Je odgovoril mladi tat: »Tam, kjer lagati.«

*

So vprašali zdravnika, od katere bolezni umre največ ljudi.
Je odgovoril modri zdravnik: »Najmanj od gladu in žeje, a največ od jedi in pijače.«

*

Učenci so vprašali učitelja: »Na kaj se kdo lahko zanese?«
Učitelj je odgovoril: »Modri na svojo pamet, lažnivec na laž, vol na roge in konj na svoje noge.«

JOŽA
HERFORT

IZ ODBA / Z GOZDA

MIKOVA MLADOST

Mlado bukovo zelenje je šepetalo prelepo pravljico pomladi, mladega življenja in vstajenja. Čmrlji z debelimi, kosmatimi, zabrekliimi zadki in telesi so se obešali na cvetje, srkajoč sladki sok. Na mladem jesenu je pel strnad, ves navdušen nad ponižno samičko, ki si je že uredila gnezdo. Ves zrak je bil prepojen s pomladnimi dišavami, cvetje je radostno kukalo v mlado leto in zrlo s svojimi pisanimi očki v jasno, modro nebo. Tam pa, kjer se je bukove zgrnilo v gosto senco in varen zaklon, je ležala srna. Napočila ji je težka ura, pričakovala je otročiča. Maj, prelepi mesec, poln cvetja in petja je mesec srnjinih mladičkov, nežnih, malih stvaric z ljubkimi očki, šibkimi nožicami, z životkom tako gibčnim in nežnim, da se ga ne moreš nagledati.

Sonce je pokukalo skozi listne zastore, posamezni, redki sončni žarki so se prikradli med liste, nagajivo begali in se igrali po životu srne, ki je prav tedaj dobila krepkega otročiča.

Postavil se je na noge, toda tresle so se mu drobne nožice. Nerodno se je skušal prestopiti, nevajen koraka in hoje se je opotekel nazaj k mami. Pričel jo je duhati in ovohavati, lačen je postal, iskal je hrane. Zadovoljno je zaemokal in pričel piti, ko je došel do hrane, do vira moči in življenja.

Drugo jutro, še v mraku sta šla z mamicco iz bukovja na plano pa tam legla. Naenkrat se je mamica zdrznila. Tudi mali je postal nemiren, čuden vonj mu je napolnil nos. Mamica je vstala, tedaj je mali zagledal rjavorumeno žival z dolgim repom, kako je obkrožala njega in mamicco. Srna je nasršila belo dlako na stegnu v pahljačo in trdo stopala, udarjala s parkeljci po suhi zemlji. Hip nato je planila proti oni zverí — lisica je bila — in jo hotela pohoditi, pobiti s sprednjima nogama. Mamica je branila otroka in srdito napadala lisico. Visoko se je vzpenjala, hoteč pogaziti pretkano zver, toda zvitorepka se je spretno izmikala trdim parkeljcem srne, pa skušala priti čim bliže do mladička, ki je plašno zrl na mamičino početje in zdaj zdaj plaho, jokavo poklical mamicco. Rahel, nežen je bil njegov glascek, čisto tiho je klical: mik, miik, mik... Brezuspšno je zalezovala lisica srnico, mati jo je junaško branila. Lisica se je oddaljila.

Srna je težko dihajoč legla kraj nemirnega mladička, pa ga pričela lizati, gladiti, umivati. Mladiček je zvedavo gledal mamicco in čutil se je spet varnega, spet je pil, potem je hodil okoli matere. Toda, čim se je oddaljil na par korakov, že ga je klicala s polglasnim, pridušenim: »mik, mik,« češ, pridi k mami, tu bodi, tu pri mami si varen.

Mali se je držal mamice, zakaj bal se je onega duha, ki ga je zavonjal prej, ko se je mamica borila zanj. Vedel je, da mu je ta vonj tuj, sovražen, popolnoma drugačen kot oni blagi vonj mamice, drugačen je kot vonj rož, drugačen od vonja po svežem bukovju.

Lagodno je legel kraj mamice in zrl tja proti zelenim bregovom in jasnim, svežim dobravam. Mamica je špičila ušesa, prisluškovala na vse strani in lovila veter, ne bi ji li prinesel od kje sumljivega vonja, vonja po nevarnosti za malega ljubelega otročiča ali za njo. Veter, ki je pošumeval s svežim zelenjem, je bil samo šepet sreče, pomladne in materinske. Prav ta veter, ki je mrmral in šepetal o sreči in ljubezni, je prinesel srni vonj novega sovražnika. Nemirno je vstala, tudi mladič je sledil materinemu zgledu, se dvignil in se obrnil proti vetru. Čuden, povsem nov duh je dobil v nos. Mamica je šla urno v zaklon grmovja in šele tam počakala mladiča, nato sta oba šla nizdol proti globeli, globoko, globlje kot po navadi. Srna se je nemirno ozirala, gledala je na poseko — tam je bila največja zver, dvonogi ropar — človek! Mlada srnica je spoznala vonj novega sovražnika, nov strah jo je navdal.

Srnica se je navadila na najrazličnejše vonje in glasove. Poznala je vonj sovražnika, vseh onih, ki so ji stregli po življenju. Poznala je šum človeških korakov, ločila je že robato hojo gorjanca od previdne, mačje stopinje lovčeve. Poznala je že vreščече glasove šoje, poznala lajanje srnjaka, ki se je le redko pojavil pri srni in ki je bil prav gotovo njen oče. Privadila se je na okolico, na rodno poseko, na kateri so jele rdeti že prve jagode, poznala je že sočne bilke in cvetke, ki so ji šle čezdalje bolj v slast. Tako so ji lepo tekli dnevi.

Mesec se je prvič pomladil. Ko so bile noči polne slavčeve pesmi in nebo posuto z milijoni zvezdnih draguljev, je prišlo srnici čez noč kruto spoznanje, da so zveri jačje od njene mamice, da tudi tako tanki sluh in neizrečeno fini voh ne koristita.

Vso noč je hrumel vihar, stokale so stoletne bukve in ječale vitke jelke, blisk se je kresal za bliskom in grom je bobnel ter stotero odmeval po doleh in bregeh. Mogočni luči bliskov so sledili curki dežja. Srnica se je stisnila k mamici in plašno gledala v grozno temno noč. Strah se ji je zrcalil v očkih, kadar so se zasvetili v zeleni luči bliska. Zjutraj jo je mamica zgodaj peljala na trato, zakaj od listja je kapljala

obilna deževna rosa in jima močila kožuha. Otresli sta se in šli na poseko. V hipu, ko sta stopili na plano, je mamica prisluhnila in planila v blaznem strahu v goščo in nizdol proti grapi. Za njo se je pognala siva žival, glasno rjoveč — velik pes je pričel srno goniti. Mala je plašno zavekala in odskočila, gonja pa je šla v grapo, odtod v nasprotni breg, tam pa je počil strel, da je glasno odmevalo od bregov in gonja je utihnila.

Srnica je čakala mamico, jo klicala z nežnim »mik, mik, miiiiik,« toda zaman, mamica se ni vrnila. Postal je toplo, sonce je vroče sijalo, žgalo, mala je ostala sama, lačna.

uboga. Hodila je po poseki, tavalala in končno legla vsa utrujena in lačna. Lepi temni očki so izražali žalost, strah se je že zrcalil v njih in obup se mu je pridruževal. Kar je zaslišala trdne stopinje — nekdo se ji je naglo bližal. Drobno telesce ji je zadrhtelo, strah ji je šibil noge, hotela je skočiti, pa ni mogla, pred njo je stal človek, poznala je že ta vonj, pa ta ji ni bil sovražen, čeprav je imel mogočno sivo brado in puško prek rame.

»Ubožček, kje imaš pa mamico?«

»Mik, miik!« mu je odgovorila.

»No, kličeš jo, pa je ni! Grda je tvoja mamica!«

»Mik, mik!« Ni je, je hotela reči, in lačna sem, pa bojim se te.

»Midva bova še prijatelja, dobra prijatelja, sedaj boš šla pa z menoj!« Rahlo jo je dvignil v naročje, vso tresočo se in drhtečo. Ko jo je dvignil, je obupno zajavkala:

»Veče, večee...« Ne, ne, je vpilo drobno telesce, ne, ne proč od rodne grude. Pa se je umirila in se vdala v usodo, privadila se je vonju dvonoge zveri. Edino kar je občutila je bil glad, čedalje večji, večji.

Pod noč sta prišla v kočo. Jela, gozdarjeva hčerka se je otroško razveselila malega gosta. Naglo je poiskala steklenico in staro dudko — njena je bila nekdanj in za spomin jo je hranila. Srnica je plašno zaklicala: »Mik, mik,« ko pa je zaduhala mleko, je pozabila ves strah in pričela krepko vleči dudko. Mleko se ji je cedilo po bradi, pa vendar se je kmalu nasitila, še zaklicala »Mik, mik« in šla na sprehod po sobi.

»Torej ti si Mik, moj Mikec!« je zaklicala Jela in krstila srnico za Mika. Prostor je dobil kraj Jeline postelje, tja ga je dekle peljalo in takoj prvo noč je Mik pohlevno spal na toplem in varnem pod streho pri največji zveri, pri dvonogem roparju in morilecu vsega živega, pri človeku, ki ji je postal rešitelj, hranitelj in prijatelj.

DVE JESENSKI

ANTONIJA PODJAVORŠEK

I.

*Spomladi je moj očka živel,
me zjutraj bučil, zvečer me uspaval,
z menoj je pel, z menoj bil vesel.*

*Jeseni je očka trpel —
otožno so vame zrle
njegove bolne oči,
potem je odšel.*

*Zdaj rada zahajam na griček,
da očko obiščem, ki mrtev tam spi.*

II.

*»Mama, mama, meni je hudo,
mama, glej, nad menoj nebo;
očka vabi, čaka name.
Jaz pa ne pustim te same,
pojdi, mamica, z menoj!«*

*Dete blodi, smrti čaka,
ob otroku majka plaka.*

A. Sirk: Skrb

JANEZ

JOŽE KRAPŠ

Včasih mi pade pogled na ono klop ob oknu, ki je zastrto z vejami sliv. Tam je sedel Janez, miren in tih. Zdaj sedi v njegovi klopi Tone, ki je tudi drobcen in skoro prav tako velik. Pa se spomnim nanj, ki ga ni več v razredu, in na vse, kar sem doživel s tem malim, molčečim in vdanim dečkom. Njega ni več, počiva na ljubljanskem polju, mi pa smo ostali in še gnetemo ilovico in lepimo škatle...

Jeseni je bilo. Mrk, otožen dan, kakršnih je polna jesen. Gnetli smo ilovico. Sklanjale so se glavice nad klopmi, roke so oblikovale, tlačile, rezale. Tudi Janez je gnetel, ves zaverovan v svoje delo, stiskal kepo, da ustvari kapelico. Opazoval sem ga. Tresle so se mu roke, pogled mu je zdaj pa zdaj šel po tovariših in njihovih izdelkih. Oziral se je v svojo kepo...

»Janez, ali ne moreš? Ne veš? ...«

Sedel sem k njemu. »Tako, Janez! Naprej —«

Zasvetile so se mu meglene oči in ustnice so se odprle: »Aha...« In je izpod njegovih prstov dobivala kepa vedno jasnejšo obliko. Ali ko je delo odložil, ni stala pred njim kapelica, temveč nagrobni spomenik.

Sneg je pokrnil dolino. Pod težko odejo je zaječalo. Hribi so postali vse bolj kopasti. Od Janezkovega doma do šole je težka pot. — Zasnežen do pasu, zardelih rok in z lepenko pod pazduho je prišel.

»Janez, danes si pa težko hodil, kaj?«

»Aha!« de, šklepetajoč z zobmi, a v sivih očeh veselje. Dečki strižejo, režejo, sestavljajo, lepijo. Dam jim prosto, naj izdelajo karkoli.

»Kaj boš naredil, Janez?«

»Ne vem...«

Janez striže, reže lepenko in lepí z modrim papirjem. Ljubi modro barvo. Izpod rok mu zraste križ...

Te dni sem zbiral izdelke pa mi je prišel v roke tudi njegov križ. Zamislil sem se. Janeza ni več, križ pa je ostal. Tudi na grobu ostane križ, človeka pa ni več...

PRED TRGATVIJO

ALBIN PODJAVORŠEK

Dobro jutro, gospodična trta,
zdi se nam, da sladko se držite!
Grozdi bratci vaši se smehljajo,
prožijo veselo nam ročice,
kličejo, da pridemo v posete!
Radi smo odzvali se vabilu!
Le naprej, mladenke črnooke
in brentači vriskajoči v jutro,
stric vinograd vas pozdravlja!

Koliko dobrot nam je pripravil:
belih, črnih in rdečih jagod!
Kaj bi danes kislo se držali?
Zobljimo te stričeve darove,
da še on z nasmehom sladkim
dobro tetko nam jesen pozdravi,
ki za danes sonca je poslala,
ker — če ujezi se dobra tetka,
koj bo z dežjem nas razgnala!

CiCiBANOV&ROD

VSTANI, ATEK!

EJ. KACANOVA

*Motnobela mesečina.
Zarke zvezde. Mrzla noč.
Tja, kjer križ pri križu sanja,
deček stopa jokajoč.*

*»Vsepovsodi sneg! Ah, atek,
ali najdem te nocoj?
Strgan suknjič, tanka srajčka.
Ves premražen sin je tvoj.*

*Vendar moram poiskati,
atek, grobek tvoj in križ;
te prositi, da vstaneš,
saj že vse predolgo spiš.*

*Sanke lani si obljubil
Tončku svojemu, še veš?
Toplo suknjico in kučmo.
Nikdar nisi mi dejal, da greš.*

*Ali res, da tukaj spavaš?
Da ta beli križ je tvoj?
Dolgo snival si, zdaj vstani!
Sinek kliče te nocoj.*

*Kučmo, suknjico mi kupi;
sanke steši mi lahke.
Pa bo zopet srečen Tonček.
Atek, prosim, zbudi se.«*

ŽELVA IN OREL

(Ilustriral V. Cotič)

Želva je prosila orla, naj jo nauči letanja po zraku.
»Le na tleh ostani,« odgovori orel. »Bolje bo zate!«
Ali želva ne odneha. Le prosi in prosi.

Pa se orel naveliča, jo zgrabi in dvigne v zrak. Ko sta bila že visoko nad oblaki, jo izpusti rekoč:

»No, sedaj pa letaj!«

Želva res leti skozi zrak in prileti na zemljo, kjer se razbije na tisoč kosov.

DOGODIVŠČINE PEPČKA-ROKODELČKA

I. PEPČEK

PEPČEK JE BIL TAK: , KO JE BIL 14 LET STAR. VSAKA JE BILA BOLJ UČENA, VSAKA JE PISALA LEPŠE KOT . NIČESAR SE NI NAUČIL V HODIL JE RAJE V ALI NA POHAJAT KO JE BIL V , PA JE V KLOPI MIRNO . TUDI DOMA PRI NI BIL NIČ PRIDA. NI HOTEL NE , NE TRAVE , NE SENA , NE ŽIVINE . PA GA JE NJEGOVA PRIJELA ZA IN REKLA: „TI, , MARŠ IZ !“ IN GA JE PELJALA K STAREMU V SOSEDNO TAM JE OSTAL, DA SE IZUČI ZA . Z VELIKIM JE TOLKEL PO , VLEKEL JE , DA SO LETELE Z NA VSE STRANI. MORAL JE DRŽATI ZA , KO

MU JE STARI PODKOVAL NOVO . Z VELIKO JE
PILIL POKVARJENO . POMAGAL JE POPRAVITI
NA MESARSKEM VAŠKEGA . OD ZJUTRAJ DO
 ZVEČER JE ZBIJAL V : PINKA PONK. ZVEČER JE
 PRIHAJAL DOMOV K . HITRO JE IN KMALU
LEGL V . NEKEGA DNE JE Z ENO VLEKEL
, Z DRUGO PA Z VELIKIMI DRŽAL V ŽAREČEM
. STARI PA JE ČAKAL OB . DRŽAL JE V
DEBELO . PA JE ŠLA MIMO KOVAČNICE PO
BUM, BUM, JE ZBIJAL , TRARA, TRARA, JE PELA
ENA, DVE, SO KORAKALI . STARI JE STOPIL K
 IN GLEDAL. ALI TUDI JE , DA VIDI
PA JE VZEL ŽAREČO S SEBOJ IN SPEKEL Z NJO
V . „JOJ, GORIM!“ ZAVPIJE . SE PRESTRAŠI ,
SPUSTI ŽAREČO IN ZGRABI ZA VODE. DVGNE
 IN ZLIJE NA KOVAČA. STRAŠNO SE RAZJEZI:
„MARŠ! TI NISI ZA “. IN ZAPODI DOMOV. PEPČKOVA
 PA REČE: „ČE NISI ZA , BOŠ PA .“

(Se nadaljuje.)

KJE PA JE MOJ ZAJČEK?

U T V A

(Ilustrirala Ksenija Prunkova)

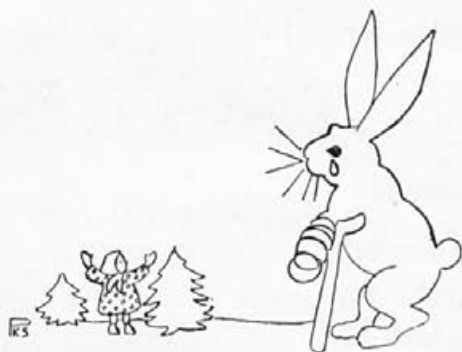
„Kje pa je moj zajček?“

Z doma je pobegnil
in ob plot je dregnil,
se zaletel v hruško
in odnesel buško.

V zeljnik je zabredel
glavo zelja snedel,
v deteljo je skočil,
si kožušček zmočil.

Pa je vetrec pihnil,
da je zajček kihnil,
potlej v gozd je šinil,
tam si šapko zvinil.

Ves skesan in bolan
je domov prišepal,
bolno nogo nosil,
odpuščanja prosil.

PAMETEN ZA DRUGE

DANILO GORINŠEK

Bila je golobica. Vsako leto je izvalila mladiče. In vsako leto je prilomastila pod drevo lisica in zahtevala mladiča. Če ga golobica ni hotela dati, ji je zagrozila:

»Če ga ne daš, požrem vse mladiče in še tebe povrhu!«

Žalostno je čepela golobica v gnezdu na drevesu. Pravkar je bila izvalila mladiče in je vedela, da bo lisica prišla vsak čas. Pa je priletel ptič Malik Ulhazin k njej in jo je vprašal, zakaj je tako žalostna. Golobica mu je vse razodela.

Dejal je Malik Ulhazin: »Kako si nespametna! Če lisica spet zahteva, ji reci: Kar k meni pridi, če moreš!«

Drugega dne je prišla lisica: »Vrzi mi mladiča, če ne, požrem vse in še tebe!«

»Kar k meni pridi!« se je rogala golobica.

A lisica: »Glej jo, kdo pa te je tega naučil?«

»Malik Ulhazin«, je izdala golobica.

Lisica ni rekla ne bev, ne mev, obrnila se je in izginila. Namerila se je naravnost do ptiča Malika Ulhazina. Našla ga je ob reki, pozdravila je in rekla: »Pri Bogu, pametno bitje si! V eni uri preletiš, kolikor preplazim jaz v enem mesecu! Ali povej mi: Kam zasučeš glavo, če zaveje veter z desne strani?«

»Na levo stran,« je odvrnil Malik Ulhazin.

»In če zaveje veter z leve strani?«, je še vprašala lisica.

»Potem pa na desno stran,« je odgovoril Malik Ulhazin.

»Če pa zaveje od obeh strani hkrati?«

»No, potem pa skrijem glavo pod perut!«

»Čudež božji«, je zaklicala lisica, »to bi rada videla! Prosim, pokaži mi, kako to delaš!«

Malik Ulhazin je skrnil glavo pod perut, tedaj pa je planila lisica po njem in že ga je držala v gobcu.

»Vidiš,« je dejala ptiču, »svoje pametne nasvete bi rajši zase prihranil!«

In ga je požrla.

O B I S K

ALBERT ŠIROK

„Dobro jutro, stric PONDELJEK,
boter TOREK je že vstal!“

„Prav zares, soseda SREDA,

dobro se je nasmrčal,

pa je prišel ponj ČETRTEK,

k ujcu PETKU sta odšla,

na križišču sredi pota

se pridruži še SOBOTA,

ta pripelje še mesarja

in zakoljejo komarja,

naredijo krvavice,

klobasice, pečenice,

saj bo jutri dan veselja –

v vas prispè gospa NEDELJA.“

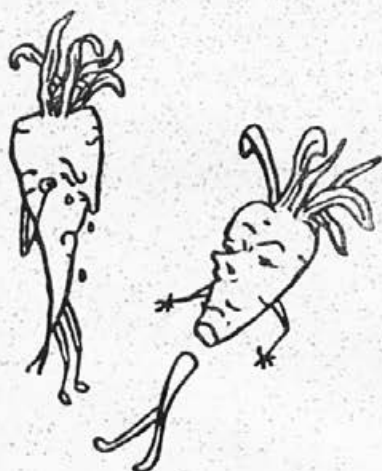
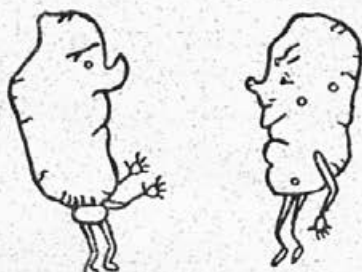
V KLETI

POLJE JE PRAZNO. KMET JE ZE VSE ODPELJAL DOMOV. POLETI JE POSPRAVIL ŽITO IN SENO, JESENI PA DRUGE PRIDELKE. KLETI SO POLNE KROMPIRJA, KORENJA IN SADJA. VSEPOVSOD LEZE IN NE VEDO KAJ BO Z NJIMI.

„MENI SE ZDI, DA ME BOĐO POJEDLI!“ PRAVI KROMPIR TOVARISU. „NAJPREJ ME BODÓ SKUHALI, NATO ZABELILI IN NAZADNJE POJEDLI. ALI PA PRIDEM V SKLEDÓ KOT ČESPLJEV CMOK.“

„MORDA PA NAJU ODPELJEJO V VRECAH NA TRG IN PRODAJO!“ ODGOVORI TOVARIS KROMPIR.

„VES“, REČE SPET PRVI, „NAJLEPŠE BI BILO, ČE BI OSTALA TU ČEZ ZIMO. SPOMLADI BI ŠKALILA IN SPET PRIŠLA V ZEMLJO. TAM BI SE MNOŽILA PA ENO LETO DELJ ŽIVELA!“ „O, DA BI BILO RES TAKO!“ PRAVI DRUGI.

„NE MOREM!“ PRAVI JABOLKO. „PREVEČ SEM SE POTOLKLO. ZDI SE MI, DA SEM RANJENO. JOJ, KAJ BO Z MANO? TAKO SEM BILO LEPO, ZDAJ PA MORAM SEGNITI, PA SEM MISLILO, DA BO VSE DRUGAČE!“

„KAKO PA SI MISLILO?“ VPRASA RADOVEDNA HRUŠKA.

„MISLILO SEM,“ POVE JABOLKO, „DA BO KDO POJEDEL MOJE MESO, PEŠKE PA VSADIL V ZEMLJO. IZ PEŠK BI POGNALO STEBELČE. IZ STEBELCA BI ZRASTLE VEJICE. NA VEJICAH BI SE PRIKAZALI LISTI. POTEM BI DREVESČE ZACVETILO IN JESENI OBRODILO. TAKO SEM SI MISLILO, DA BO Z MENOJ. PA ZDAJ NE BO NIČ!“

„UBOGO JABOLKO!“ ZASEPETA HRUŠKA IN SE NE GANE, DA NE BI TUDI ONA PADLA S POLICE.

V TEMNEM KOTU LEZI KORENJEK. „JOJ, KAKŠEN PA SI!“ VPRASA TOVARISA KORENČKA, KI LEZI PREREZAN NA TLEH.

„NEKI FRKOLIN ME JE PRESEKAL Z MOTIKO!“ POVE TOVARIS. „KAR NA DVOJE ME JE PREREZAL. SEDAJ ME BODO VRGLI V PRAŠIČJE KORITO. ALI PA BOM KARTU SEGNIL. TI PA PRIDES MORDA NA TRG IN BOS VIDEL MNOGO SVETA. JOJ, KAKO MI JE HUDO!“

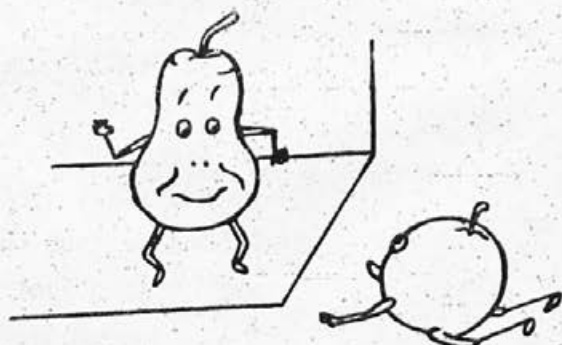
„JOJ, JOJ!“ ZAJOKA SE PRVI KORENJEK KER SE MU TOVARIS SMILI.

HRUŠKA POGLEDA ČEZ ROB POLICE IN ZAGLEDA JABOLKO NA TLEH.

„KAJ PA DELAŠ TAM DOLI?“ VPRASA.

„PADLO SEM!“ ZASTOKA JABOLKO. „MALO SEM SE NAGNILO NAPREJ, PA SEM PADLO!“

„PA SPET VSTANI!“ SVETUJE HRUŠKA.

PETELINČEK IN PUTKA

CVETKO GOLAR

(*Ruska pravljica*)

Petelinček in putka sta šla v gozd lešnike brat. Prideta k leski in petelinček spleza na grm, da bi trgjal lešnike. Putka pa ostane spodaj, da bi jih pobirala. Petelinček vrže lešnik pa zadene putko v oko. Putka se grozno zajoka. Pa prijezdijo mimo gospodje in uprašajo:

»Ljuba putka, zakaj se jokaš?«

»Petelinček me je zadel v oko.«

»Petelinček, petelinček, zakaj si putko zadel v oko?«

»Leska mi je raztrgala hlačice.«

»Leska, leska, zakaj si petelinčku raztrgala hlačice?«

»Koze so me obrale.«

»Koze, koze, zakaj ste lesko obrale?«

»Pastirji nas niso varovali.«

»Pastirji, pastirji, zakaj niste koz varovali?«

»Gospodinja nam ni dala cmokov.«

»Gospodinja, gospodinja, zakaj nisi dala pastirjem cmokov?«

»Svinja mi je testo prevrnila.«

»Svinja, svinja, zakaj si gospodinji testo prevrnila?«

»Volk mi je ugrabil prašička.«

»Volk, volk, zakaj si svinji ugrabil prašička?«

»Da bi ga požrl lahko, ker je božja volja tako.«

KAKO JE CIGAN NAUČIL KONJA STRADATI

(Ilustriral V. Cotič)

Nekemu ciganu je bilo težko prehraniti konja. Brez konja pa ni hotel biti. Pa si je izmislil, da ga nauči živeti brez hrane. Ni mu več dajal ne sena, ne ovsa in tudi na pašo ga ni več pustil. Po nekoliko dneh je konj poginil od glada. Ko cigan to vidi, mu reče:

»Joj, nesrečna žival! Komaj sem te naučil živeti brez hrane, pa pogineš!«

ČRV IN LEV

(Ilustriral V. Cotič)

Neki lev je bival v skalnatem brlogu. Pred brlogom pa je raslo mogočno drevo in mu zapiralo razgled. To je leva jezilo. Pa prime deblo s svojimi šapami, da ga podre. Ali drevo se ne gane.

To vidi črv z bližnjega drevesa in pravi:

»Mogočni kralj vseh živali, če hočeš, pa storim jaz, česar ti ne moreš!«

Lev pogleda črva in odgovori zasmehljivo:

»Kaj boš ti, revše, če še jaz ne morem!«

Črv pa ne zine več nobene, temveč zleze na drevo pred brlogom in ga začne glodati. Gloda in gloda in po enem letu pregloda. Drevo pade na tla in črv reče začudenemu levu:

»Vidiš, moje počasno in potrpežljivo delo je močnejše od tvoje hitre moči!«

ZVONOVİ PLAKAJO . . .

RUD. MOHAR

*Zvonovi plakajo,
k pogrebu zvoné.
Solze pretakajo
sive meglé.*

*Otroci plakajo,
k pogrebu gredo . . .
njih mater predobro
pokopat nesó.*

*Oj deca uboga,
kaj bo pa zdaj,
ko matere dobre
ne bo več nazaj . . .*

U R A

SONCE JE ZAŠLO. ZEMLJO JE OBJELA NOČ. V HIŠAH SO PRIŽGALI LUČI. PONEKOD GORE ŽARNICE, DRUGOD PA PETROLEJKE. VSE SE ODPRAVLJA K POČITKU. TUDI MIRKO SMUKNE V POSTELJO IN ZASPI. URA JE DEVET.

NA NEBU ZAGORE ZVEZDE. VEDNO VEČ JIH JE. NAJPREJ SE PRIKAŽE VEČERNICA. NAJVEČ ZVEZD IMA RIMSKA CESTA. TAM

JIH JE TOLIKO, DA KAR MRGOLI. TUDI LUNA POKUKA IZZA GORE. URA JE DESET.

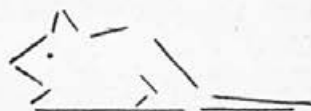

ŽABE ZAGLEDAJO LUNO. GLEDAJO DEBELO IN ZAKVAKAJO GLASNO: „REGA, REGA.“ NAJPREJ ZAKVAKAJO STARE, POTEŠ MLADE. NAZADNJE KVAKAJO VSEVPREK KAKOR ZA STAVO. URA JE ENAJST.

ZA MIRKOVO POSTELJO JE LUKNJIČA V ZIDU. IZ LUKNJIČE POKUKA DROBNA MIŠKA. MALO POVOHA IN MALO POŠKRBLJA. STIKA

PO KOTIH, ČE BI DOBILA KAJ JESTI. LAČNA JE. ČEZ DAN NI NIČ JEDLA. URA JE POLNOČI.

PO VRATIH PRASKA MAČKA. PRASKA IN PROSI: „MRJAV, MRJAV. ODPRITE VRATA, DA POHRUSTAM MIŠKO!“ ALI MUCE NE SLIŠI NIH. ČE. VSI SPE IN SANJAJO. MUCA GODRNJA IN SE JEZI, MIŠKA PA JE BREZ SKRBI. URA JE ENA.

ZAJČEK PRISKAKLJA NA VRT IZ GOZDA. VOHA IN STRIŽE Z UŠESI. SEDE NA ZADNJE TACE IN DEBELO GLEDA OKOLI. LOVCA SE BOJI. PA VIDI, DA GA NI. HITRO SKOČI K ZELJU IN OGLODA

NAJLEPŠO GLAVO. URA JE DVE.

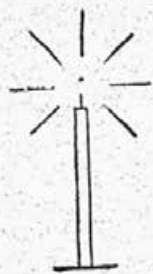

NA DVORIŠČU DVGNE SULTAN GLAVO. ZALAJA: „HOV, HOV, NA POMOČ! NA VRTU JE TAT!“ LAJA IN ROPOTA Z VERIGO. RAD BI SE ODTRGAL IN TEKEL ZA ZAJČKOM. SKOZI OKNO POGLEDA OČE. „TIHO, SULTAN, SAJ NI NIČ!“ URA JE TRI.

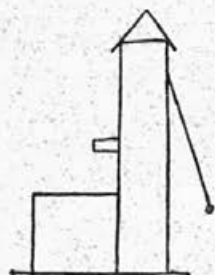
V KOKOŠNJAKU SE ZBUDI PETELIN. „KIKERIKI, KIKERIKI, VSTANITE ZASPANCI VSI!“ TUDI DRUGI PETELINI NA VASI SE ZBUDE IN ZAKIKERIKAJO. KOKOŠI SKOČIJO Z GRED. KOKODAKAJO IN SI ČISTIJO PERJE. URA JE ŠTIRI.

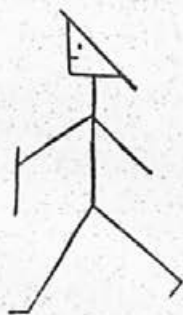
MATI PRIŽGE SVEČO IN POGLEDA NA URO. „VSTATI JE TREBA!“ PRAVI IN VSTANE. VZAME SVEČO IN GRE PRAV TIHO V KUHINJO. TAM PRIPRAVLJA ZAJTRK. IZ DIMNIKA SE VALI DIM. ZUNAJ JE ŽE SVETLO. URA JE PET.

PO ŽLEBU ŽE ŠKRBLJAJO VRABCI IN ČIVKAJO. TUDI DRUGI PTIČI SO ŽE GLASNI IN VRIŠČE. LETAJO PO ZRAKU IN SEDAJO NA DREVJE. EDEN PRIFRFOTA NA OKNO IN POTRKA S KLJUNČKOM: „MIRKO, VSTANI!“ URA JE ŠEST.

MIRKO SE OBLAČI. TEČE V KUHINJO IN POZDRAVI: „DOBRO JUTRO, MATI!“ POTEM PA VZAME VRČ IN GRE NA DVORIŠČE. IZ VODNJAKA SI NATOČI VODE. KO SE UMIJE, DOBI KAVO IN KOS KRUHA. URA JE SEDEM.

MIRKO HITI V ŠOLO. HITI, DA NE BI ZAMUDIL. STOPI V ŠOLO IN SE ZAČUDI. NA TABLI JE NARISANO VSE TO, KAR SE JE ZGODILO PONOČI. PA KAKO JE TO NARISANO! LE POGLEJTE: VSAKA RISBA IMA DVANAJST ČRT IN ENO PIKO. URA BIJE OSEM.

RAZGOVOR

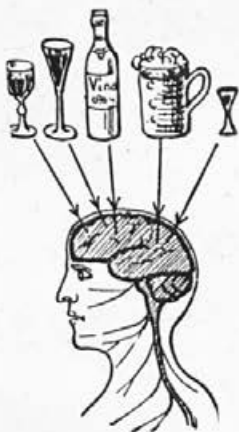
»Kam pa neseš rože, Francelj?«

»Na pokopališče. Danes so Vsi sveti.«

»Kam pa boš položil rožo? Imaš še očeta in mater in deda in babico pa še vsi bratci in sestre ti žive. Nihče ti ni umrl!«

»O, pač! Umrl mi je kralj. Daleč od doma je bil ubit. Sedaj spi na Oplencu. Rožo položim Jezuščku v naročje in ga poprosim: Ljubi Jezušček, povej predragemu očku našemu, da mu pošiljam to rožo za spomin.«

STRUP ALKOHOL

1. V vinu, pivu in žganju je močan strup. Imenuje se alkohol. Zastruplja možgane. Kdor se

navadi na ta strup, postane pijanec. Pijanec ne more delati in misliti kakor drugi ljudje. Strup alkohol je največji sovražnik Slovencev.

2. V sodu od 100 l piva, je za 5 l alkohola, v vinskem za 10 l, v sodu z žganjem pa za 30 l. Kdor ga uživa, se z njim zastrupi. Ne ve več kaj

dela in tudi hoditi ne zna več. Valja se po tleh.

3. Pijanec je kakor brez uma. Ne ve več, kaj dela, zato je kriv mnogih nesreč. Mnogo pijancev je že padlo pod vlak in pod avto.

Mnogo nesreč so zakrivali tudi pijani šoferji.

4. Nekateri pijanci postanejo hudi ko zver. Vpijejo in razgrajajo in venomer bi se pretepali. Pijani fantje bijejo kar z nožem okrog sebe.

Eni pridejo v grob, drugi pa v zapor.

5. Alkohol ne zastruplja le naših možganov, kvari nam tudi srce in želodec. Pijanec laže oboli in teže ozdravi kot drugi ljudje. Alkohol pripravlja zgodno smrt vsem, revnim in bogatim.

6. Alkohol nam kra-de telesne moči. Kdor hoče biti dober delavec, telovadec in plavač, ne sme uživati alkohola.

Najboljši telovadci sveta ne pijejo alkoholnih pijač.

7. Najbolj zdrava pijača je voda in mleko. Tudi surovo sadje nam ugasi žejo. Pa tudi redilno je sadje. Koristi vsemu telesu.

8. Za alkoholne pijače napravimo Slo-venci — vsako leto

nad 400 milijonov dinarjev. Koliko koristnega bi lahko kupili za ta denar!

IZGUBLJENI DOM

Stari berač je dvignil palico in pokazal:

»Poglejte, otroci, tisto hišo na griču. Poleg hiše je hlev. V hlevu je polno lepe živine. Okrog hiše in hleva je vrt. Zada-j pa so njive in polja in gozd. Vse to je bilo nekoč moje. Pa sem vse prodal in zapil. Še zdravje sem zapil, da nisem za nobeno delo in moram beračit.«

In si je starček obrisal solzo pa šel svojo pot.

KAKOR TI MENI, TAKO JAZ TEBI

Mati pošlje svojega sinčka k peku, da bi kupil kruha za dva dinarja petdeset par. Pek stehla kruh in ga da dečku. Ta pa je videl, da je pek slabo tehtal, zato reče, da je kos premajhen.

„Nič ne de,“ odvrne pek, „boš pa laže nesel.“

„Prav,“ reče deček, vrže en dinar na mizo in stopi proti vratom. Pek zakliče za njim, da je dal premalo denarja.

„Nič ne de,“ odvrne deček, „boste pa laže šleli.“

ZA MALE RISARJE

CICIBAN ŠOFIRA BREZ MIRU IN TROBI S HUPO: TU-TU-TU. VSE SE MU IZMIKA, VSE PRED NJIM BEZI. SREČNO K MAMI PRIDRVI IN REČE VES VESEL:

»TU SEM, MAMA, BREZ NESREČE, NIHČE NI POD AVTO MI PRISEL. ENKRAT LE JE REKLO: SEK, SEK, SEK, AVTO JE ODNESEL MISKI REP. KO DORASTEM, BOM ŠOFER ZARES!«

»KO BO CICIBAN ŠOFER ZARES,« MAMICA ODGOVORI, »POTRI BO KOSTI VSEM MACKAM, PETELINOM IN PA RACKAM. PA JOJ, PREJOJ, VSE TO BO VIDEL POLICAJ IN REKEL: STOJ! BO AVTO POLICAJ ZAPLENIL, CICIBANČKA V TEMNO KLET ZAKLENIL.«

DOMA in PO SVETU

OZRIMO SE PO MORJU!

Mnogo lepega smo že čuli v šoli in doma o našem morju, občudovali smo ga v slikah in povestih, ali le malo nas je bilo tako srečnih, da bi ga bili zrlji iz oči v oči. In vendar je poleg zelene, valovite in planinske naše Slovenije najkrasnejši del velike skupne naše domovine. Zato bodi izlet na morje naša velika skrb, ki ji skozi vse leto posvečajmo vsó svojo pozornost!

Od doma se človek vedno težko loči. Tudi če le za kratko pot. »Ljubó doma, kdor ga ima!«, pravijo.

Vlak nas preko noči prestavi v čisto drug, nam povsem tuj svet. Za košatimi klanci nas sprejmejo prostrane goličave, skoro puščave. Samo kamenje, le redko je izsušeno bilje med sivim in rjavim peščevjem. Kako lepo je pri nas, vidimo šele takrat!

Pa se svet kmalu izpremeni. Nam neznano zelenje se pokaže, toplejši zrak nas objame, še kratek ovinek in pod nami se zablesti prostrana vodna plan, tam daleč nekje obkrožana od bregov in hribov, ki rastejo iz njene sinje gladine.

Morje! Nepopisen občutek napolni srce, oko se od radosti zasolzi.

Morje, kdo bi pozabil svoj prvi pogled nate!

In naše je to morje, mladina, naše in božje! Tod že daleč preko tisoč let plove naš brod, tod se že stoletja peha naš rod za svoj borni obstanek, že od davnih vekov zveni sladka naša govornica ob teh kršnih in razoranih bregovih in po brodovih, ki hite ob njih daleč v tujino.

Naš Jadran. Od Sušaka do Bojana! 1563 km daleč vse naše!

Prostrana njiva, ki rodi stotero, ne da bi bila posejana. Posejala jo je ob začetku Stvarnikova roka.

Neskončna cesta, ki vodi v najoddaljenejše kraje sveta. In ni je treba graditi, ne popravljati.

Neizčrpna zakladnica, ki krije v svojem temnem in nemirnem objemu neštnevilne zaklade. Treba je le seči po njih, sami se ponujajo!

Morje je naša sila, morje je naša moč, morje je naša bodočnost!

Cvetoča bela mesta ob njegovi obali so okna, skozi katera gledamo v svet, so široko odprta vrata v tujino in v lepšo bodočnost.

363 takih oken in vrat imamo. To so naša pomorska pristanišča.

Plovba po morju in riba redita tam doli našega človeka. Težak kruh je to, a izdaten, kdor ga ume izkoristiti. Blizu sto vrst užitnih rib čuva naše morje, skriva naš Jadran. To je redkost svetovnih morij. Živi pa v našem morju okoli tri sto različnih vrst rib. Vsako leto gre v promet preko dvajset milijonov škatel konserviranih rib. Pa si izračunajte njihovo vrednost! In še več bi jih lahko šlo!

In mnogo, mnogo več naših ladij bi še lahko prenašalo domače in tuje blago po vseh morjih sveta. Prinašale bi ladje bogastvo, z bogastvom bi zajela naš narod sreča in blagostanje.

Znamenit pomorski pisatelj je dejal: »Kdor ima morje, ima svetovno trgovino; kdor ima svetovno trgovino, ima bogastvo sveta; kdor ima bogastvo sveta, ima ves svet!«

To ni le lep domislek, to je živa resnica, ki jo narekuje življenje!

In mi imamo morje. Izkoristimo ga primerno! Uredimo naše luke, zvezimo jih z zaledjem z železnicami in avtomobilskimi cestami! Strmeli bomo, kako se bo to poznalo v našem

narodnem gospodarstvu, kako blago-
dejno bo to občutil ves naš narod!

Tisoč otokov je reztresla Stvarni-
kova roka po našem morju ob naši
obali. To so naši prirodni varuhi in
branileci naših morskih voda in njihovih
bregov. Ob njih se bomo strnili,
ako bi kdaj kdo stegnil svojo grabež-
ljivo roko po onem, kar je samo naše
in božje! Čarobni so naši otoki ko baj-
ka iz tisoč in ene noči!

Da, lep, krasen, prezanimiv je svet
ob naši obali in po naših otokih. Ču-
dovito je življenje na morju. Vedno
več je domačinov in tujcev, ki ga ho-
dijo občudovat. Tudi od njih živi tam
naš človek. To je tujski promet. Ži-
vahen je, a postane lahko še znatno
živahnejši, če bomo šli skupno na delo
in z največjim razumevanjem!

Letošnji obisk vladarja največjega
imperija na svetu, angleškega kralja,
nam odpira nove poglede v bodočnost
našega morja in pomorstva.

Tako nam Bog pomagaj!

SAMO

V tistem času je bila Evropa po-
dobna jezeru, ki ga buri vihar. Mogo-
čni valovi se nesejo čez površino: ne-
kateri uplahnejo, še preden prispejo
do brega, drugi butajo ob trdne peči-
ne, se razpenjeni odbijajo obnje ter
se oslavljeni vračajo toliko časa, do-
kler tudi ti ne opešajo.

Slovanski, germanski, mongolski
narodi so v širokih valih poplavljali
Evropo. Trhlo rimsko cesarstvo se je
zamajalo in zrušilo. Mlada ljudstva,
ki so prišla od vzhoda, so potiskala
druga drugo do bregov Atlantskega in
Sredozemskega morja. Najvztrajnejši
val — Vandali — je pljusnil celo na
afriške obale, kjer se je razbil.

Mnogo let je minilo, preden so
se narodi v novi domovini ustalili. Pr-
vi slovanski rodovi so v osvajalnih
pohodih prišli na Balkanski polotok in
trkali na vrata samega Bizanca, pre-

Slavne in tužne dni so v teku sto-
letij doživeli naši rodovi gori od žive
Soče do mirne Bojane. Dneve veličine
in ponižanja, dneve radosti in bridko-
sti. Gospodarili so na svojem morju
in robovali so na njem tujcu. Prena-
šali pa so tudi tugo s ponosom in glo-
boko vero, da jih dobrotna Usoda ne
bo zapustila.

In pred osemnajstimi leti je po
dolгих stoletjih spet zaplapolala na
naših brodovih, ki niso nikdar menja-
li svojih brodarjev in krmarjev na-
še krvi — jugoslovanska trobojnica,
postali smo na svojem morju svoji go-
spodje. In ostati hočemo in moramo
za vedno!

Ta veliki praznik slavi braniteljica
našega morja, naša vojna mornarica
vsako leto 31. oktobra in z njo slave
to tudi vsi jadranski stražarji in čuva-
rice našega morja od Triglava do Var-
darja.

Delajmo za napredek našega mor-
ja, s tem skrbimo za lastno, narodno
in državno bodočnost!

Viktor Pirnat.

stolnice grškega cesarstva. Do danes
so ostali gospodarji Balkana. To so
Srbi in Bolgari.

Drugi val — Hrvati — se je razlil
v porečja Save, Drave in do Jadrans-
kega morja. Tretji val — Slovenci —
je sunil do izvirov teh rek. Trume
Slovencev so zasedle alpske doline do
Donave. Njihove prednje čete so sili-
le že na Bavarsko.

Slovenci so si osvajali zemljo v
družbi z Obri. Ali Obri so hodili na
pohode zaradi boja in ropa. Ni se jim
hotelo, da bi se naselili stalno in živeli
od dela. Slovenci pa so si jemali zem-
ljo, da jo bodo obdelovali in si na
njej uredili mirno življenje. Ko je
Obrom zmanjkalo plena, so ropali
lastnino Slovencev in hoteli, da bi jim
bili podložni. Toda Slovenci so jim od-
govorili ponosno: »Kdor izmed ljudi,
ki jih obseva sonce, je tako močan,

da bi nas premagal? Navajeni smo, da si lastimo tujo zemljo, ne pa, da bi si drugi svojili našo. Taka bo naša navada, dokler bo kaj boja in mečev.»

Tako so morali Slovenci braniti svoje pridobitve z mečem v roki. Pa Obrov je bilo mnogo in so bili vedno nasilnejši. Napadali so že severne slovanske rodove, Čeha in Polabske Srbe. Prav tako so tudi Hrvati čutili njihovo oblastnost.

Dokler ni Samo, vladar Čehov, uvidel, da se je mogoče le z združenimi močmi ubraniti sovražnika. Združil je v svoji vojski vsa slovanska plemena od Labe do Jadranskega morja, se vrgel na Obre in jih premagal.

Ne Slovenci, ne ostali Slovani dothmal niso imeli vladarjev. Le v boju so posameznim rodovom načelovali vojvodi in knezi. Samo je bil prvi kralj vsem Slovanom v deželah, ki jim pravimo danes Srednja Evropa. Vladal jim je 35 let.

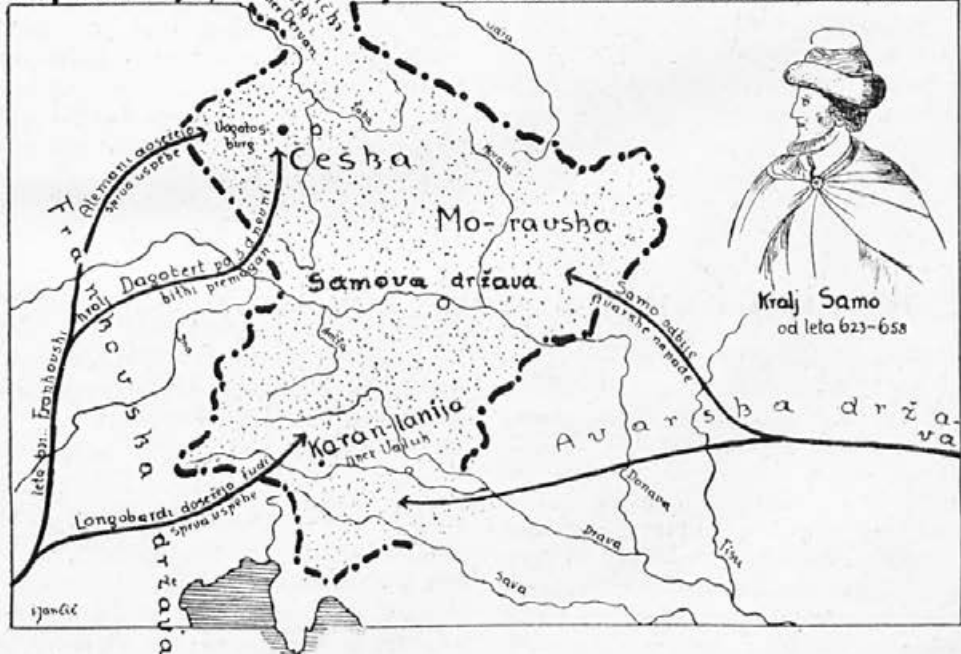
Kmalu se je pokazalo, kako potrebno je bilo Slovanom edinstvo, ko so se po zmagi nad Obri lotili mirnega dela.

Val frankovskega naroda se je v zapadni Evropi odbil in pljusnil nazaj, da bi se razmahnil zopet proti vzhodu. Tu pa se je bil že ustalil narod Slovanov pod Samovim vodstvom.

Začelo se je tako, da je poslal frankovski kralj Dagobert v dežele kralja Sama trgovce, ki so nudili ljudstvu naprodaj razne izdelke zapada, kakor: umetno kovano orožje, okraske iz zlata, srebra in drugih kovin in stekleno posodje. Slovani so radi zamenjavali te stvari s platnom, volno, kožami in medom. Slovani pa so sčasoma opazili, da kupčujejo tuji trgovci le s pretvezo, da si natančneje ogledajo njih domovino, običaje, gradišča, tabore in vojno pripravljenost. Osumili so jih vohunstva, planili nanje, jim odvzeli blago in jih mnogo pobili.

Ko je zvedel o tem dogodku kralj Dagobert, je poslal h kralju Samu poslanca Siharja. Ta je imel zahtevati od kralja Sama, naj tiste, ki so trgovce pobili, kaznuje, za blago pa pošlje odškodnino. Toda Samo je zvedel o prihodu tujega poslanca in ukazal svo-

Kralj Samo je premagal Avare in franke ter ustanovil zvezo slovanskih držav

jim ljudem, naj ga ne puste na dvor. Sihar pa je bil zvit. S svojimi spremljevalci se je preoblekel v slovaške noše in tako prišel do Sama. Razložil mu je zahteve svojega vladarja, toda Samo ni hotel nič slišati o kaki odškodnini. Dovolil je le, naj se ustanovi sodišče, ki bo razsodilo med obema strankama.

Na te besede se je poslanec toliko spozabil, da je začel vpričo kralja groziti in zaničljivo govoriti o Slovanih. Rekel je celo, da morata biti Samo in njegovo ljudstvo kralju Dagobertu pokorna.

Samo se je s težavo obvladal, da ni dal poslanca na mestu posekati. Rekel je mirno: »Mi in naša zemlja smo pripravljene živeti s kraljem Dagobertom v prijaznem sosedstvu.«

Sihar pa je še drznejše odgovoril: »Ni mogoče, da bi živeli kristjani in služabniki božji v prijateljstvu s poganskimi psi.«

Teh besed je bilo Samu dovolj. Odvrnil je odločno: »Dobro, če ste vi taki služabniki božji, mi pa poganski psi, vas smemo raztrgati s svojimi zobmi!«

Na kraljev migljaj so vojaki zgrabili Siharja in ga vrgli z dvora.

Frankovski kralj je kmalu zvedel, kako je opravil poslanec. Uvidel je, da Sama zlepa ne more ukloniti, zato je sklenil z vojsko podjarmiti Slovane. Pridobil je na svojo stran še druga germanska plemena. Prišli so mu na pomoč Longobardi in Alemani pod

vojvodo Krodebertom. Alemani in Longobardi so ujeli mnogo Slovanov in jih odpeljali v sužnost. Kralj Dagobert pa je napadel glavno vojsko Slovanov pri Vogastogradu. Tu se je bila zbrala glavna sila kralja Sama. Tri dni je trajal boj. Dagobert je izgubil že mnogo vojakov in nazadnje spoznal, da ne more premagati hrabrih Slovanov. Zapustil je bojišče in pobegnil. Kralj Samo je zaplenil v Dragobertovem taboru mnogo orožja in blaga.

Franki so se prepričali, kako nevarni sosedje so jim Slovani, pa so jih za nekaj časa pustili v miru.

Zal, niso imeli Slovani po smrti kralja Sama nobenega skupnega vladarja več. Pa tudi drugače ni moglo biti med njimi močnih vezi. Pokrajine, ki so jih zasedli, so bile med seboj preoddaljene. Ločila so jih gorovja ter neprehodni gozdovi in močvirja. Ker so bili redko naseljeni, so se kmalu med nje zagozdila tuja ljudstva: Nemci, Madžari. In kar je bilo za nje najusodnejše: bili so pogani. Franki in Bavarci (t. j. Nemci) so se že zgodaj pokristjanili. Hoteli so postati rešitelji Evrope, zato so mislili, da je Bogu všečno delo, pokristjaniti poganske narode, če treba s silo in mečem. Slovani pa so na račun svoje samostojnosti razumeli in spoznali v Kristovem nauku pravno resnico: Ljubi svojega bližnjega... In tako so postali prvi gospodarji, slednji pa sčasoma njih podložniki.

Vlado Klemenčič.

JESENSKI VEČER MED LIČKARJI

Zemljak je udaril z bičem in zavpil: »Hot!« Konjiča sta potegnili in gospodarju je zaigralo srce od veselja, ko je zrl na zvrhan koš koruze. »E, dovolj brige in dovolj težav je bilo vse leto... Dosti smo se namučili z oranjem, pri setvi... pa potem čez čas, ko smo okopavali in osipali... Vreme nam je bilo res da močno na roko, a vrane so bile letos na vso moč lačne. Vedno so tiščale v našo koruzo, dok-

ler jim nismo pošteno zagodli: sredi njive smo postavili stražarja — slamanatega dedca. Njemu gre hvala, da danes vozimo polne koše domov...«

Zatopljen v prijetno razmišljanje je pripeljal gospodar do doma. Poklical je gospodinjo, pa dejal: »Družina naj znoši koruzo v hišo.«

»V hišo pa že ne«, se brani žena. »Letos je koruzo precej snetljiva, in

mi bo vsa hiša črna. Na pod jo bomo dali. Saj smo ga že počedili!»

Družina je že popoldne oznanjala po vasi veselo novico: »Drevi vsi k nam na ličkanje!»

Ko so vaščani dokončali zvečer po svojih domovih nujne opravke, so drug za drugim krenili proti Zemljaku. Tam je bilo na podu že vse živo. Izpod stropa je visela leščerba in razsvetljevala pisano družino in velikanski kup koruze. Roke so pridno segale vanj. Vsak došlec si je zbral prostorček, predse pa je potegnil nekaj naročij koruze, nato je sedel in pričel z delom. Z levico je zagrabil koruzni strok, z desnico pa slačil listje in ga trgal. Le kake tri do štiri liste je še pustil. Tako obdelani strok je vrgel v loku v nasprotni kot, kjer je sedel Zemljak. On ima drugačno opravilo. Z ostanki listja povezuje po štiri stroke v šop in jih sklada poleg sebe.

To delo zgleda enolično. A vendar je ličkanje med najbolj prijetnimi deli na kmetih. Pri ličkanju zveš novice vsega tedna in vse fare. Mladini pa je najbolj všeč, kadar sežejo očanci v svoje spomine in pripovedujejo, kako je bilo v starih, zlatih časih...

Pri ličkanju tudi ne manjka smeha. Med njimi je nekaj navihancev in ti zagodejo take, da se jim smeje vse...

Vsi že ne. Ančka je bila celo še prav huda, ko ji je Tonče podkuril s snetljivim štrokom. Stari Obreza je pravkar končaval storijo, ki jo je doživel na božični večer tam gori na ruski fronti. Ličkarji so bili zatopljeni v njegovo pripovedovanje in v svoje delo. V tistem pa so se Tončku od veselja zasvetile oči. V roke mu je prišel snetljiv štrok. Skrivaj ga je položil poleg sebe. Ko pa je Obreza končal s pripovedovanjem, se je Tonček stegnil in potegnil Ančki strok preko obraza. Črna kot dimnikar je skočila Ančka v soseda in ga zavalila v kopicu ob veseljem smehu vse družbe.

Vesela pesem, ki sledi temu prizoru, pomiri oba bojvnika.

»Marinka, ta pa je zate«, se oglasi gosposdinja in ponudi najmlajši med

ličkarji mlečen strok. Dekletce veselo vstane in steče z njim v kuhinjo. Na ognjišču tli še žerjavica in Marinka ve, kako se taki reči streže. Strok nasadi na ošpičeno palico, nato pa ga vrti tik nad ognjem. Mlečna barva se spreminja v rumeno in koruza je kmalu pečena. Dekletce steče nazaj na pod, kjer prijetno zadiši po pečenki. Vsi njeni mali sovrstniki začebljajo kakor vrabci in prosijo: »Daj meni!« »Še meni!»

Marinka velikodušno deli.

Pastir Jaka, znan lenuh, vstane in vrže pod svetilko tri stroke in spregovori počasi: — »Jaz sem za nočoj že opravil, pravkar sem našel tretjo rdečo koruzo. Zdaj grem pa spat« in je odkolovratil skozi vrata na hlev. Jaka se je poslužil stare pravice. Tisti ličkar, ki najde tri rdeče koruze, lahko z delom konča in gre spat.

Ostali pa segajo neumorno v kup, ki kar vidno usiha. Ura gre že na polnoč. Tedaj vstane Zemljak s svojega

Strašilo v koruzi

trinožnika ter pomigne gospodinji in dekli. Obe stopita naglo v kuhinjo in se vrnete s priboljškom. Mladež dobi pečenega kostanja, odrasli pa se odžejajo še s kozarcem mošta. Ob slovesu pa vabi Petričev stric: »Jutri pa vsi k nam na ličkanje. Bomo imeli muzikante...«

Naslednji dan so spravili Zemljakovi koruzo v skedenj. Kar jo je ostalo, so jo razobesili na late pod ostrešjem. Na svežem zraku se prav dobro suši. Preden pride domačim v roke, pa jo še kak dan ali dva suše na krušni peči. Koruza je tedaj že dovolj suha in jo začno ružiti. S strokov odluščijo koruzna zrna in jih shranijo v kašči. Do Miklavževega mora biti tudi to delo opravljeno. Po nezapisanih kmečkih postavah mora dotlej koruza s peči. Odslej bo peč le za poležavanje.

Koruzo v kašči ima na skrbi gospodinja. Z njo bo krmila živino. Kadar ji bo primanjkovalo koruzne moke, bo napolnila eno ali dve vreči in gospodar bo odpeljal zrna v mlin. Čez nekaj dni bo moke zopet dovolj pri hiši. Družini ne bo manjkalo niti dobrih žgancev niti sladkega kruha.

»Vsak belič je dober«, se je smehljajal Zemljak in spravljal novce v denarnico. Z bližnjega mesta je prišel v vas trgovec s poljskimi pridelki in je kupoval koruzo. Silil je v Zemljaka naj mu je proda še nekaj vreč, a se je kmet spretno otepal: »Ne utegnem, leto je dolgo, družina velika, nekaj pa mi mora ostati še za seme.«

Nato je mož iz mesta pogнал k sosedovi hiši.

Jože Župančič.

KRALJ EDVARD V JUGOSLAVIJI

Mladi angleški kralj Edvard VIII. je letos preživel nekaj svojih počitnic v Jugoslaviji. Ze večkrat v zadnjih letih je prihajalo na naš Jadran angleško vojno brodovje na obisk in tisoči Angležev so spoznali krasote dežele tisočernih otokov. Sloves teh lepot je šel daleč po svetu in je končno pritegnil tudi vladarja 40 milj. km² velikega angleškega imperija, na katerem živi 500 milj. prebivalcev. Gotovo je prispel glas o naši domovini do njega tudi s strani visokih sorodnikov iz naše kraljevske rodbine. Naša kraljica-mati je po svojem poreklu princezinja angleške kraljevske hiše. Umrli angleški kralj Jurij V. in njegovi sinovi so kumovali pri krstu našega mladega kralja in njegovima bratcema. Brat kralja Edvarda VIII., vojvoda Kentski pa je svak našega kneza namestnika.

Po našem Jadranu je angleški kralj križaril s svojo lepo jahto »Nakleen«, kar pomeni »hitra noga«. Najrajši se je mudil v samotnih kanalih in zalivih ob tihih vasicah na neštetih otokih in otočjih. Povsod se je pomešal med naš narod in se z njim razgo-

varjal. Ljudje pripovedujejo še sedaj mnogo mičnih prigodbic o srečanju z visokim gostom.

Ze mnogo dni pred potovanjem kralja Edvarda na Jadran, je angleško časopisje silno veliko pisalo o krasotah naše domovine. Ves zapadni svet je prisluhnil tem vestem in se začel zanimati za deželo, v kateri je hotel prebiti angleški kralj svoje počitnice. Sloves naših krasot se je tako raznesel po širnem svetu in dvignil na tisoče, posebno angleških letoviščarjev, da so prišli v naše kraje. Tu so našli združene vse lepote evropskih pokrajin, da se jih niso mogli nagledati. Kakor v Srednji Evropi, tako je tudi pri nas visoki alpski svet z ledeniški sledovi, strmimi prepadi in visokimi vrhovi. Kakor v Nemčiji in na Angleškem, je tudi pri nas ljubko prerašče-no gričevje in ob prehodu preko skrivnostnega, mrkega Krasa so se znašli letoviščarji na rivijeri, kakršne ne nudj ne Francija, ne Italija. Pri nas so našli prav tako kot v Nemčiji nižinska jezera in kot v Avstriji in Angliji ledeniška jezera. Našli so v Jugoslaviji

plovne reke, lepe slapove, slikovite zalive in romantične fjorde kot v severnih deželah. In kar daje vsej lepoti še poseben čar — pri nas so našli kos pravega Orienta. Pisano življenje, pestre narodne noše, posebna narodna glasba, narodna pesem, prirojeno gostoljubje, ostanki starodavne kulture, spomeniki naše narodne zgodovine so pomešani z modernimi stavbami. Kaj takega ni nikjer več na svetu. Visokemu gostu smo dolžni zahvalo, da je obrnil oči zapadnega sveta k nam.

MOJ PRVI NOSOROG

Lov na nosoroge je nekoliko lažji ko lov na slone in povodne konje.

Nosorogi malo potujejo; le ko nastopi suša, si iščejo vode po raznih mestih in zato zapustijo pašnike.

Odrasel nosorog se najlaže ujame v zato izkopani jami. Tudi z razprostrtimi mrežami ga lovijo, vendar pa ta način ni zelo zanesljiv in je precej nevaren. Le enkrat mi je uspelo, ujeti nosoroga s pomočjo mreže. Pri tem sem zgubil dva od svojih pomagačev. Od tedaj mi ta način ni všeč.

Najprej je treba odkriti pot, po kateri gre s paše k vodi. To ni težko.

Nosorogi si izhodijo pot, ki jo potem vedno uporabljajo. Neznanska teža njih teles stlači vse ob tla. Tako bi lahko takole izhojena nosorogova steza izvrstno rabila kolesarjem. Mnogokrat, in to sem dostikrat videl, pohajajo nosorogi po že od slonov utrjenih poteh.

Ob taki stezi ležijo mnoge male jase. Na teh vselej pripravimo jame.

Čudno je, da vedno več teh živali, četudi ne živijo v čredah, uporablja isto pot. Tudi sem opazil, da uporablja kako stezo vedno en in isti nosorog, ali kvečjemu, da teče z njim še samica ali kaka mati z mladičem.

Ali povedati moram, da mi je mnogo prej uspelo, uloviti indijske, zlasti otoške nosoroge, ko pa afriške.

Temu je v glavnem vzrok razlika v rastlinskem svetu, med katerimi te živali na obeh celinah živijo.

Znan je angleški patriotizem in povezanost ljudskih src s kraljevo rodbino. Zato Angleži zahajajo najrajši tja, kjer letujejo angleški vladarji. Ob priliki potovanja kralja Edvarda so vsi veliki angleški, ameriški in še drugi listi toliko pisali o lepotah in zanimivostih naših krajev, da je bila to prvovrstna reklama za nas. Naša država je postala na mah cilj letovanja množicam gostov, ki so že letos in bodo še druga leta prihiteli k nam.

M. Zor.

V Aziji, posebno na otokih, prebivajo nosorogi ob bujnih robovih pragozdov. Malokdaj se odstranijo daleč od gozda, ker so le-tam varni pred zasledovanjem in zaščiteni pred soncem. Nosorogi so nočne živali, ki najbolj vroče ure dneva prespijo.

Rano zjutraj odcapljajo do napažališča, kjer si pogasijo velikansko žejno ali se včasih tudi v blatu okopljejo, nakar gredo k počitku.

Tudi na otokih hodijo nosorogi po istih stezah, vendar pa se ni zanesti, da uberejo vedno isto pot.

Prvega nosoroga sem ujel na Javi.

Neko samico sem opazoval skozi več noči, ko sem bil na lovu na opi-ce, in sem odkril, da obišče sleherno jutro neki tolmun, da se tam najprej napije in potem še v blatu povalja.

Žival je prišla kakih pet sto korakov od vzhoda, da jo ubere po kopeli zopet v gozd po neki le sto metrov dolgi bližnjici.

Takrat sicer nisem bil pripravljen za lov na nosoroge, vendar pa nisem hotel, da bi mi ugodna prilika ušla.

Sredi bližnjice, po kateri se je žival navadno vračala, ne daleč od gozdnega roba, sem dal ob žgoči dnevni pripeki izkopati jamo in jo pokriti s suhljadjo. Imel sem le malo upanja, da bo žival stekla v to jamo.

Hotel sem tudi tu uporabiti zvižgačo, ki sem jo uporabljal pri lovu na nilske konje. Sklenil sem, da ustrelim malo prej, ko pride do pasti, da bi tako žival oplasil in vzpodbodel.

Noč sem prebil na svojem visokem oprezovališču in čakal jutra. Lovska strast in malarija sta me tresli, ko se je gospa nosorogica pojavila nekoliko kasneje kakor navadno.

Še med potjo proti napajališču se je večkrat ustavila, da bi se še založila z nekolicimi sočnimi grižljaji.

Glasno je prizvenelo nje srebanje do mene, ko se je napajala.

Proti vsej navadi se ni okopala. Bržkone radi tega, ker je že bil vroč dan in je hotela čimprej dospeti v zaščito gozda. Ali pa jo je svaril kak nam neznan čut pred nevarnostjo?

Nerodno je stopicala žival po običajni poti. Zdelo se mi je, da hodi oprezneje in počasneje ko navadno.

Le še deset metrov je bila oddaljena od jame. Naperil sem puško.

No, kaj pa to? Žival se je ustavila in se obotavljala. Opazila je tisto »novo« na stezi.

Zdaj pa je bilo treba urno ravnati, preden se izogne jami in se vrne. Najbrž je kaj sumila, ko je opazila na svoji sicer ravni izhojeni poti neko neznano, zeleno odejo in grmičje.

Naglo sem dvakrat zaporedoma ustrelil, žival je vsa splašena zdirljala naprej in se ujela v jami.

Kakor pri povodnem konju, je tudi pri nosorogu težko spraviti žival iz jame, razen tega pa je nosorog še mnogo bolj divji, besen in neugnan. Zelo dolgo traja, preden se pomiri.

Cela dva tedna sem pustil jetnico v pasti, ji dajal malo krme in še manj vode, da bi jo tako napravil krotkejšo in da bi se privadila človeku. Potem šele sem dal ob eni strani jame izkopati rov, postaviti vanj izredno močno napravljeno kletko z vrati, obrnjenimi proti jami.

Minuli so trije dnevi, preden se je nosorogica podala v kletko. Zopet je zmagala lakota. Kako velika je morala biti njena žeja, priča to, da je izpila več ko dvajset veder vode.

Dvajset domačinov je moralo porabiti vso moč, da so kletko potegnili navzgor po strmini. Šest tednov je trajal prenos do obale.

Enajst nosorogov sem zvabil za časa svojega lova v jamo, enega pa sem ujel v mrežo. Trije so poginili, devet pa jih je potovalo v razne živalske vrtove in menažerije vsch celin.

Toda lov se ni vselej odigral tako gladko, kakor pri prvem nosorogu. Mnogo zabavnih, pa tudi resnih doživljanjev je bilo treba prestati in mnogo ljudi je pri tem izgubilo življenje.

Po J. Delmontu — P. Petrišč.

O ŽIVALSKEM RAZUMU

Kdor meni, da nimajo živali razuma, se moti. Celo misliti znajo. Ne sicer tako kot ljudje, ali vendar nekatere tako ostro, da se čudimo. Veliko je pri tem naučenega, ali mnogo tudi prirojenega. Katere živali so najbolj nadarjene, o tem so si ljudje različnega mnenja. Prirodopisci pravijo, da so

ptice najpametnejše, meščani, da psi in mačke, lovec pa smatra lisico za najbolj nadarjeno.

V nekem živalskem vrtu je neka opica večkrat ukradla čuvaju ključe iz žepa in sama z njimi odprla kletko, ko je čuvaj odšel. To je sicer izredno prebrisano, ali čudno ni. Saj je večkrat

gledala, kako čuvar s ključki odpira kletke, pa ga je le oponašala. Tudi pri psih in mačkah zapazimo večkrat slično prebrisanost.

Večji je bil razum nekega ovčarskega psa, ki je pazil na čredo, medtem ko je pastir ležal v senci in spal. Ko je namreč pes zapazil, da se bliža gospodar, je hitro s tacami in lajanjem zbudil pastirja, da bi ga gospodar ne kregal.

Nekoč je na Angleškem zasledovala lisico tropa psov. Mimo pripelje tovorni vlak. Lisica dirja, kar jo nesejo noge. Pridirja do vlaka in skoči na stopnico zadnjega voza ter se reši. To kaže na izredno razvit razum.

Nekje je neka gospa našla mladega kosa. Negovala ga je in na poletje izpustila. V pozni jeseni se je kos vrnil, potrkal na okno in ostal pri gospe čez zimo. To se je ponavljalo več let zaporedoma.

Ptiče ne smatramo za razumne živali, štorljke pa za prav neumne. In vendar se je zgodilo tole: Na dimniku nekega mlina sta gnezдили dve štorljki. Mlinar ju je hotel pregnati. Pa je zakuril ognjišče z dračjem. Štorljki sta čez noč zamašili dimnik z vejami in blatom, da bi se obvarovale dima. Torej le niso štorljke tako neumne živali.

Neki potnik dospje v afriško mesto Kairo. Zelo se začudi, ko opazi, da letajo po drevju drobne pastiričke, ki jih v Afriki sicer ni videl. Neki Beduinec mu to pojasni:

»Da, glejte, gospod, v Afriko pride na jesen vse polno drobnih ptičev, da se tu pogrejejo. Ker pa nimajo denarja, da bi si kupili prevozni listek na parnikih, si izberejo svoj prostor na hrbtu štorkelj ali drugih velikih ptičev. Pastiričke ne zmorejo poleta čez morje, za to so prešibke. Pa jih večji ptiči vzamejo s seboj. Ptiči še poznajo ljubezen do bližnjega. Alah je velik!«

Najmodrejša žival je slon. Ni le pameten, temveč tudi dobrodušen. Slonic ne bo nikoli napadal. Tudi ne žensk in otrok, ki so mu v domovini najljubši tovariši. Trga jim cvetice, nosi otroke na rilec okrog in jih varuje pred zvermi. Je pa tudi zvit!

V nekem indijskem templju imajo slona. S tem slonom nabira tamkajšnji svečenik milodare. Obesi mu veliko puščico okrog vratu in hodi z njim v mesto. Verniki mu dajo radi kak dar. Nekoč pa je odšel svečenik na potovanje. Slon si sam obesi puščico okrog vratu in gre sam v mesto. Tam gre po ulicah in ker so ga ljudje že poznali, nabere kmalu precej denarja v puščico. Ko se mu zdi dovolj, jo mahne proti hiši, kjer je neki trgovec prodajal sadje. Sname puščico in jo izprazni pred zasupljenim trgovcem. Nato se loti sadja in ga vsega pojé. Ko se naje vseh mogočih dobrot, pobere prazno puščico in se vrne domov, vesel, da se je najedel banan, dateljnov in granatnih jabolč.

ZAKAJ SE GOLOB PRI LETU NE ZASOPE

Kadar človek dalj časa teče, celo pa, če teče proti vetru — se kmalu zasope in ne more več naprej. Golob teh težav ne pozna in lahko leti po zraku dolge, dolge ure. Ne usope se pa zato, ker nima le pljuč, ampak ima tudi deset »zračnih vrečic«, in sicer ob vsaki strani pljuč po pet. Ko med letom giblje s krili gor in dol, potiska zrak v prve vrečice ter istočasno že izsesava slab zrak iz drugih vrečic. Tako ima vedno dovolj najboljšega zraka in njegovo dihanje ni niti malo ovirano ali

otežkočeno. Po dolgem letu se golobu pač utrudijo krilne mišice, ne opaziš pa pri njem zasopljenosti, ko se zopet povrne na svoje mesto.

Ako pa nenadoma splašiš goloba na strehi, da odleti, ne da bi si bil utegnil nasrkati zraka v vrečice, boš videl, da se bo že po kratkem letu zopet usedel nazaj na streho. Usope se. Zakaj kadar je namenjen dalj letati, se nekako našopiri in si prej napolni vrečice z zrakom, nato šele odleti.

Milljonske armade si sfoje nasproti

Češki listi poročajo, da morejo vse države Male antante zbrati 4 milijone 300.000 vojakov v primeru vojne. S svojo zaveznico Francijo in Belgijo pa 8,900.000 za vojno sposobnih mož. Razen tega bi v primeru vojne v teh državah odletelo lahko takoj v zrak 8300 letal.

Temu nasproti pa lahko postavijo Nemčija, Italija, Poljska, Madžarska in Bolgarija skupaj armado, ki bi štela 8,400.000 vojakov in 5000 letal.

Pri tem računu ni všteta Rusija, ki ima sama milijonsko armado in tisoče in tisoče letal.

Povečanje turističnega prometa

Naš turistični oddelek ministrstva za trgovino in industrijo je objavil podatke o tujskem prometu v letošnjem letu. Od začetka leta do konca avgusta je znašalo število turistov 696.933, kar je za 131.508 več nego lani v istem času. Gotovo je to posledica obiska visokih gostov iz Anglije in nizkih živilskih cen v naši domovini.

Rekordna letina koruze

Kakor čujemo iz raznih krajev naše domovine, bomo pridelali letos toliko koruze, kakor še nikoli ne. Strokovnjaki računajo, da bomo imeli za izvoz koruze v zrnju ali v predelani obliki do 250.000 vagonov. Če računamo, da bo cent veljal manj ko 100 Din, bomo dobili za to koruzo 2 milijardi Din. — Za pšenico računajo letos izvoznega presežka 50.000 vagonov, za katere bomo tudi dobili okrog pol milijarde Din. Torej za koruzo in pšenico dve in pol milijarde Din. To je že precej redek rekord.

Naša proizvodnja zlata in srebra

Po novejših podatkih je naša država med evropskimi proizvajalci zlata na 4. mestu (za Švedsko, Rumunijo in Francijo), med evropskimi proizvajalci srebra pa na 2. mestu (za Nemčijo). V letu 1935. smo namreč pridobili iz naše zemlje 2445 kg zlata v vrednosti 122 milijonov Din in 56.775 kg srebra v vrednosti 41 milijonov Din.

Vulkan bo ogreval vse mesto

Reykjavik, glavno mesto Islandije pripravlja veliko napravo za centralno kurjavo, ki bo ogrevala vsa poslopja v mestu in ki bo izkoriščala vulkanske vode islandskih ognjenikov. Poleg tega hočejo urediti tudi velike ogrevalne naprave za gojitev razne zelenjave in južnega sadja. Vroča voda iz ognjenikov bo ogrevala tudi otroke v šolah in bolnike v bolnišnicah.

Boj za življenje med pajki

Opazoval sem, ko je pajek po neprevidnosti padel v mrežo drugega pajka. Moteni lastnik se je brž vrgel na ponesrečenca, ga po kratki obrambi zapredel in zavlekel v svoj kot. — To opazovanje me je napotilo, da sem vlovil velikega pajka in ga spustil z viška v mrežo pajka dokaj manjše vrste. Tudi tu se je kmalu gospodar približal zamotanemu ujetniku in ga napadel. Napadel pa je tudi ujetnik. Pri tem je raztrgal dve nitki. Gospodar je takoj od napada odnehal, tekal je okoli ujetnika in kar naenkrat je bila škoda popravljena. Potem je zopet napadel in posrečilo se mu je zapresti dve nogi ujetnika. Kmalu zatem je bil ujetnik že ves zapreden. Moteni gospodar je sedaj svojo dokaj večjo žrtev na dveh nitkah zavlekel v svoj skriti hram.

Deklice morajo zgodaj prijeti za delo pri gospodinjstvu. Ne-le na kmetih, ampak tudi drugod. Ali premnogokrat primejo napak. Zato bo pri našal »Naš rod« vsakovrstne migljaje, ki bodo gotovo dobro služili malim pomočnicam naših mater.

Odstranjevanje zapacanosti s trepalnic

Nega malčkov

Človek je v svojih prvih letih kakor popek na rožnem grmu. Ako skrbimo za rožni grm, bo lepo rasel, se bo razcvetel in nam bo delal veselje. Ako ga napak negujemo, bo v rasti zaostal in zvenel. To nas bo razžalostilo. »Saj smo skrbeli zanj!« bomo rekli. »Kako da je zvenel?«

Po toči zvoniti, ne pomaga. Kdor hoče skrbeti za nekaj, kar živi, se mora nege najprej naučiti.

Po naših vaseh vidimo povsod, kako pestujejo deklice svoje

male bratce in sestrice, ki si ne znajo še sami pomagati. Matere imajo drugega dela dovolj, pa so mali dojenčki prepuščeni svojim večjim sestram.

Tudi drugod po svetu je tako. Zato so v nekaterih velikih mestih ustanovili zavode, v katerih se dekleta uče nege dojenčkov. Ali živi otroci niso igrača. Niso zato, da bi se gojenke na njih vadile. Njih koža je nežna, udje šibki, hrbet se še sam ne drži pokonci in glavo mu je treba podpirati. Lahko bi se mali poškodoval za vse življenje. Pa je nekemu prišlo na misel, da bi se dekleta lahko vadilo na dojenčkih narejenih iz celuloida. Na teh se dekleta brez skrbi in brez bojazni lahko nauče vseh prijemov in vse koristne nege.

S temi lutkami pa morajo tako postopati, kakor da so živi otročički. Za dojenčka se začne dan, ko se zjutraj zbudi in začne svoj koncert. Tedaj je treba pripraviti kopel: zapreti moramo okna in vrata, da se do-

Tako se drži dojenček, ko pije

jenček ne prehladi med kopeljo. Nato pripravimo v banji ali kaki drugi posodi mrzlo vodo. V to vlijemo gorko, pomešamo in vtaknemo gol komolec v kopel. Če nas ne peče, bo tudi dojenčku v vodi prijetno. Seveda je najbolje uporabiti toplomer. Tedaj položimo dete v kopel. Z levico ga držimo za hrbet tako, da mu počiva glava na naši nadlehti. Z desnico umivamo telesa z gobo ali s kako mehko, čisto krpico. Posebno na oči pazimo. Dojenčkom se oči kaj rade »zapacajo«. Ne čakajmo, da se začno z nohti sami praskati po očeh. Z volneno krpico previdno razmočimo in odstranimo z vek in trepalnic vso zapacanost in dete si ne bo več mencalo očk s prsti.

Nato se dete posuši, popudra in zavije v plenice. Sedaj je zaslužilo zajtrk.

Tudi držanje otroka, ko pije, mora biti naučeno. Dete mora udobno sloneti v naročju, ko pije. Glavo mora držati nekoliko višje. Levica ga podpira, desnica drži steklenico. Piti ne sme prehlavno, da se mu želodček prehitro ne napolni in vrne, kar ima preveč. Ali tudi nasprotno ne sme biti. Marsikateri dojenček ne mara piti. Zapira oči in hoče spati. Če se to zgodi le tuintam, pustimo ga spati, narava že sama ve, kaj je prav. Če pa začne tak otrok hujšati ali če ne pridobiva na teži, tedaj naj mati vpraša zdravnika, kaj je vzrok.

Nekatere matere in tudi dekleta, ki jih pestujejo ali varujejo, imajo otroka ves dan zavitega v tesne zavoje. Bog ne daj, da bi breal z nogami, suval z rokami in skušal dvigati glavo! In vendar je to neobhodno potrebno. Zakaj takrat se otrok najbolj razvija. On vadi svoje mišice. V zavodih za dojenčke celo vsak dan telovadijo z dojenčki. Posebno vaje križa so važne. Z levico primemo otroka za oba členka na nogah, trdno, a ne pretrdo. Desnica drži križ. Otroka nato obrnejo v zraku počasi z glavo nekoliko navzdol. Otrok sili z glavo nazgor in se hoče dvigniti. Po nekaj dneh se mu to posreči. Seveda ni take vaje vsakemu zaupati in je najbolje, da se vrši nad posteljo.

V zavodih z lutkami se uče tudi nege bolnih otrok. Ko gojenke zapuste po nekaj tednih zavod, so pestunje, ki jim lahko zaupamo vsakega otroka. Ko bi vse naše podeželske matere in sestre znale ravnati s svojim otrokom, bi jim bilo marsikaj žalostnega prihranjeno. Sama ljubezen ne daje otroku zdravja in moči, treba je tudi znanja za to.

Zračenje in stepavanje posteljnine

Kadar zračiš in stepaš posteljino, je ne izpostavi preveč soncu. Perje, kakor tudi blago, sta sama na sebi malo mastna in če ju sonce preveč segreje, se izsuši s tem maščoba in se začne perje drobiti, blago pa prepučati zdrobljeno perje.

Tudi blazin ne stepaj preveč, ker trpita pri tem blago in perje. Kadar zračiš blazine, jih rajši razloži na prepihu in v senci! Zato zrači posteljino sicer v lepem vremenu, a v senci. Isto velja za odeje in žimnice. Tudi žima ne prenese sonca, blago pa celo ne, ker na soncu obledi.

Pri stepanju ne udarjaj preveč, temveč stepaj rajši dalje časa, da tako odstraniš prah. Tudi ne krtači odej in žimnic z ostro krtačo, ker s tem le pokvariš blago.

Svelle moške ali ženske volnene obleke

se hitro zamažejo. Škoda pa jih je prati, ker postanejo preveč mehke in se potem mečkajo. Zato take obleke takole čisti: Obleko, krilo ali hlače položi na likalno desko in potresi z žgano magnezijo (dobiš v drogeriji). Magnezijo zdrgni z mehko, čisto krpo po blagu. Drgni pa vedno v eno stran, in to po niti blaga. Mastne in druge madeže moraš pa že prej izčistiti. Najbolje je, če zmešaš krompirjevo moko z bencinom in s to kašo izčistiš madež. Magnezija izčisti samo umazanost, nikakor pa ne drugih madežev. Ko si obleko tako izčistila umazonosti, jo dobro iztrkaj, potem pa še enkrat pobriši s čisto krpo. Po potrebi še zlikaj.

SPOMINSKI DNEDI

(Od 20. oktobra do 20. novembra)

Tridesetletna vojna se je končala 24. okt. 1648, ko je bil sklenjen westfalski mir. Posledica tridesetletne vojne, v kateri sta najbolj trpeli Nemčija in Češka, so bile velike. Cele pokrajine teh dveh držav so bile opustošene. Število prebivalcev je na češkem padlo več kot za polovico: od 2.500.000 na 700.000!

27. X. 1835 se je rodil v Podreči na Sorškem polju pesnik Simon Jenko, sin vojaka Jožefa. Simon je poleg Levstika najbolj nadarjen pesnik, eden izmed najboljših lirikov slovenskih sploh. Pesnil je od četrte gimnazije do svoje smrti. Umrl je 18. oktobra 1869.

29. X. 1918 je Narodno veče prevzelo najvišjo oblast na jugoslovanskem ozemlju bivše Avstro-Ogrske in proglasilo samostojno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki se hoče združiti s Srbijo in Črno goro.

31. X. 1517 je Martin Luther pribil na vrata grajske cerkve v bližini Wittenberga 95 stavkov, s katerimi je nastopil proti katoliški cerkvi. Njegov prvi nastop je našel v Nemčiji velik odziv. Na njegovo stran so pristopili večina knezov, mnogo meščanov, plemičev in kmetov. Luthrove pristase imenujemo protestante (protest = ugovor). Pri nas je prvi širil ta nauk Primož Trubar.

Z veliko ofenzivo na solunskem bojišču so Srbi z jugoslovanskimi dobrovoljci in s pomočjo Francozov in Angležev zlomili odpor nemških in avstrijskih čet. Po tej zmagi se je srbska armada razlila po vsej domovini in se v hitrih pohodih bližala Donavi. V 15 dneh je prehodila 500 km dolgo pot od Soluna do Beograda in dne 1. novembra 1918 zmagovito vkorakala v Beograd.

Zadnji grof celjski je bil Ulrik II., sin Friderika in njegove prve žene Jelisave. Ker je pri ogrskem kralju Ladislavu izpodrinil Ladislava Hunjadija, si je nakopal njegovo sovraštvo. 9. XI. 1456 je pokazal Hunjadi sovraštvo do Ulrika s tem, da ga je dal v Beogradu umoriti.

12. XI. 1920 smo s pogodbo v Rapallu izgubili Goriško, Trst, Istro, večji del Notranjske, Zadar in otoke Cres, Lošinj in Lastovo.

13. XI. 1560 se je rodil Tomaž Hren, ki je prvi začutil, da mora nadomestiti protestantske knjige s slovensko katoliško knjigo. Hren je umrl 1630. v Gornjem gradu.

16. XI. 1869 so otvorili Sueški prekop, ki je ogromnega pomena za pomorski promet. Sueški prekop je dolg 160 km in 14 m globok. Ladje vozijo skozenj okoli 15 ur. To veliko delo je zgradil Lesseps.

20. XI. 1813 se je rodil Fran Miklošič. Študiral je v Avstriji. Bil je prvi profesor slavistike v Avstriji. Njegovo literarno delo je neprecenljivo. Miklošič je umrl 7. marca 1891 na Dunaju.

M L A D I N A

MOJA PRVA PESMICA

SONCEK SIJE,
ROZCE CVETO,
VČERAJ DEZEK,
DANES LEPO,
JOJ, KAKŠEN HEC JE TO.

Staša Dimnik,
učenka I. r. licejske osnovne šole
v Ljubljani.

NAŠEMU RODU Z MEJE

Pišemo iz Lokavca, ki je tik državne meje med našo državo in Avstrijo. Iz našega kraja se menda še ni nihče oglasil v »Našem rodu«. Saj pa tudi naši mladi tovariši iz notranjosti naše države kaj malo vedo, kako živimo tukaj ob meji. Takšni smo, kakršne nas opisuje pesem »Otrok slovenski« iz »Našega roda«, a mnogo je pri nas takih, ki prav nič ne znajo našega jezika, čeprav se pišejo n. pr. Golob, Potočnik in slično. Če vprašaš, izveš, da so njihovi dedi in babice še znali slovenski, a otroci so radi nemških gospodarjev pozabili svoj lepi materinski jezik. Le v zgodovini, ko slišijo o hrabrosti starih Slovanov, o Samu itd., tedaj se jim zasvetijo oči in sedaj se lepo učijo v našem jeziku. Saj tudi vsaka ptica poje le svoje pesmi! Ko so nam ubili našega kralja in je žalostno visela črna zastava na drogu ob meji, takrat smo občutili gotovo dvakrat večjo žalost nego ljudje iz notranjosti.

Čuvali bomo Jugoslavijo!

Višja narodna šola v Lokavcu.

MOJA POT NA MORJE

Dragi »Naš rod«. Že dolgo se ni nobeden oglasil iz Žalca, ki je velik trg, zato se oglašam jaz ter ti hočem v malih vrsticah opisati svoje potovanje na naš lepi Jadran.

Meseca julija leta 1932. smo odpotovali oče, moji trije bratje in jaz iz Žalca, zjutraj ob pol 4. uri z avtomobilom v Celje ter od tam z brzovlakom proti Sušaku. Pot iz Celja pa do Sušaka je bila lepa. Pred Sušakom je bil velik predor. Kako veličastno me je presunilo, ko sem zagledal naš krasni Jadran. Kmalu nato smo bili na

Sušaku ter se z ladjo »Triglav« odpeljali na otok Krk, v kraj Malinska. Tri dni smo ostali na otoku. Gledal sem Jadransko morje, ki je pozibavalo sto in sto ladij. Gledal sem velike in majhne ribe. Videl sem tudi polipa. Povedal sem hotelirju, da sem videl neko žival, ki je imela dolge prste. Tedaj je prišel neki ribič ter z nekakimi vilicami nabodel polipa. Od hotelirja sem dobil morsko zvezdo. Rad bi se tudi kopal, ker je pa bilo slabo vreme, zato se nisem. Že tretjega dne smo se vrnili domov, ker je očetu pošel dopust.

Branko Birska iz Žalca.

NAŠA MUCA

Ni na svetu lepše muce
kot je naša mačica.
To seveda ve najbolje,
naša mala Jelica.

Skupaj jesta, skupaj spita
vedno dobre volje sta,
pa če daš ji sto dinarjev
Jelka muce ne proda.

Če pa mačica v šali
jo opraska s tačico,
takrat Jelica pokara
svojo belo mačico.

Marija Planinšek,
I. r. v. n. š.
v Šmarju pri Jelšah.

CERKNICA

V lepi, obširni kotlini se nahaja trg Cerknica. Hiše so lepo zvrščene na treh gričkih. Na srednjem je farna cerkev, ki jo obdaja obzidje z dvema taboroma. Prej jih je bilo pet, toda trije so se podrli. Na vzhodu je hrib Slivnica. Na Slivnici kopljejo na prvem hribu. Našli so že nekaj izkopanin. Na severu in zahodu pa obrobijo Cerknico nizki grički. Na južnem koncu se končuje trg v skrbno obdelano polje cerkniških kmetov. Za poljem se lepo blesti znamenito Cerkniško jezero. Sredi polja se dviga nizek griček Sinja gorica, s katere se prav dobro vidi na jezero. Jezero poleti usahne, tam pa zraste dobra stelja, ki jo kmetje kose in ji pravijo kravina. Se mnogo drugih zanimivosti se vidi v mojem domačem kraju, ki se pa ne morejo napisati. Najbolje je, da si jih vsak sam ogleda.

Kranjc Franc,
IV. r. osn. šole v Cerknici.